

Årsrapport 2019

Domstoladministrasjonen

Innhold

I. LEDERS BERETNING	3
II. INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL	5
III. ÅRETS AKTIVITERER OG RESULTATER	18
IV. STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN	47
V. VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER	54
VI. ÅRSREGNSKAP	61

I. Leders beretning

Et krevende år

2019 ble på mange måter et spesielt år for Norges domstoler. Riksrevisjonens rapport om effektivitet i domstolene og Domstolkommisjonens rapport om struktur påpekte begge en rekke ulemper i måten vi er organisert på, som påvirker vårt arbeid på en negativ måte. Riksrevisjonen ga oss meget skarp kritikk for at vi ikke klarer å overholde de pålagte frister for saksbehandling. De mener at for de yngste tiltalte kan dette true liv og helse. Riksrevisjonen påviste at effektiviteten er for lav, og at vi kunne klart å gjennomføre åtte prosent flere saker med de ressurser vi har.

Domstolkommisjonen fikk en gruppe forskere til å gjennomgå 40.000 saker, og mener å kunne påvise at det er en systematisk kvalitetsforskjell mellom større og mindre domstoler, og mener dette er et av de klare argumenter for at det må gjøres endringer i landets domstolstruktur. Dette var overraskende for oss som arbeider i Norges domstoler, og noe som må tas på alvor. Praktiseringen av loven skal være mest mulig lik og forutsigbar, det skal være likhet for loven i Norge.

Den europeiske menneskerettsdomstolen fant at det i noen saker er lagt for lite vekt på barnets rett til å være sammen med sin biologiske familie.

Til sist fikk vi NAV-saken, hvor det ble hevdet at rundt 70 personer kan være feilaktig dømt i tiden fra 2012 til 2019. Det er iverksatt en egen granskning av disse sakene, en granskning Norges domstoler imøteser og samarbeider med. I skrivende stund er denne granskningen ikke fullført, og det er debatt om hvorvidt Trygderettens lovforståelse er korrekt.

Tillit til domstolene

Vi måler årlig befolkningens tillit til Norges domstoler. Den har steget jevnt og trutt siden starten på 2000-tallet, og er fremdeles høy. Men i 2019 fikk vi for første gang et signifikant fall i andelen som har svært høy tillit til oss. Det kan i stor grad tilskrives de forhold vi har beskrevet over. Tillit er en ferskvare. Den må fortjenest. Vi kommer til å gjøre alt vi kan for å gjenopprette folkets inntrykk av domstolene. Det viktigste virkemiddelet i så måte er at det hver dag gjøres et faglig solid og tillitvekkende arbeid i domstolene.

Vår strategi «Domstolene 2025»

I 2019 fortsatte arbeidet med å realisere målene i vår strategi «Domstolene 2025». Den ble utarbeidet i tett samarbeid mellom domstolene og Domstoladministrasjonen. Den er nå førende for alle våre satsinger. Den slår fast at domstolene og Domstoladministrasjonen (DA) skal jobbe mot fire mål;

- En bruker- og utviklingsorientert konfliktløser
- Digitalt rettsliv
- Samsvar mellom ressurser og oppgaver

- Styrket uavhengighet

For 2019 prioriterte styret følgende mål og utviklingsområder:

Samsvar mellom ressurser og oppgaver.

Her ble delmålene 3.2 Bedre ressursutnyttelse og 3.3 Utvikle og legge til rette for bruk av felles praksis og løsninger spesielt vektlagt.

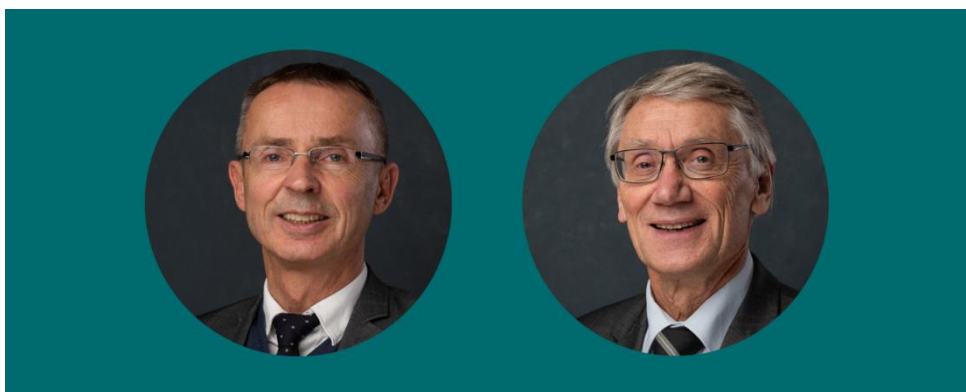
Rapporteringen til styret på gjennomføringen av strategien viser at det gjøres mye godt arbeid ute i domstolene knyttet til endringskultur, evne til omstilling og konkrete tiltak som gir bedre ressursutnyttelse. Domstolene følger i stor grad opp de prioriteringer og tiltak som gjøres gjennom Domstolene 2025. Det er stor oppslutning rundt bruk av felles løsninger og retningslinjer.

Domstolene er opptatt av å finne lokale løsninger som gir bedre ressursutnyttelse i egen domstol og er også opptatt av å dele praksis med andre domstoler. Deler av arbeidet med maler i LOVISA og sentralisering av innsyn er blitt forsinket på grunn av kapasitetsproblemer i DA, men vil skyte fart i 2020. Rapportering fra et fåtall mindre domstoler viser at det for noen gjenstår en god del arbeid knyttet til endringskultur og evne til omstilling.

Domstolenes uavhengighet

I flere europeiske land er domstolenes uavhengighet nå truet. Slik er det ikke hos oss. Norske dommere opptrer uavhengig og tilliten til domstolene øker fra år til år. I 2019 hadde domstolene høy tillit i befolkningen, på tross av de krevende sakene som vi har beskrevet over. Slik har det vært i flere år. Dette er helt avgjørende for vårt demokrati og vår rettsstat.

DA var i 2019 fortsatt involvert i utviklingen av domstolene på Vest-Balkan med særlig fokus på å styrke domstolenes uavhengighet og effektivitet der. Balkanprosjektene er finansiert av Utenriksdepartementet. Både medarbeidere i domstolene og DA har vært involvert i prosjektene.

Direktør Sven Marius Urke Styreleder Bård Tønder

II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Domstolenes rolle i samfunnet

Domstolene er en av de tre statsmaktene vi har i Norge:

- Stortinget - den lovgivende makt
- Regjeringen - den utøvende makt
- Domstolene - den dømmende makt

Domstolene dømmer på bakgrunn av lovene Stortinget vedtar, og er de eneste som kan dømme til straff (Grunnloven § 96).

Domstolenes idé- og verdigrunnlag

Domstolene skal være uavhengige. De skal sikre og fremme rettssikkerheten og verne om rettsamfunnet, og skal til enhver tid ha høy tillit i samfunnet.

Arbeidet i domstolene skal være preget av kvalitet, integritet, respekt, service, åpenhet og effektivitet.

Selvstendighet og åpenhet

Domstolene og dommere skal være selvstendige i sin dømmende virksomhet, og ingen kan gi domstolene instruks om hvordan de skal håndtere en sak.

Siden det skjer en betydelig utøving av makt i domstolene, er det i et demokratisk samfunn viktig at det er stor grad av åpenhet og offentlighet.

Hva gjør domstolen?

Hovedoppgaven for domstolene er å løse rettslige tvister. Domstolene håndterer sivile tvister og straffesaker, og avgjør konkrete saker som blir brakt inn til retten. Domstolene tar aldri selv initiativ til å reise en sak.

Domstolene utfører også

- offentlig skifte (dødsbo, felleseie, konkurs)
- tvangsfullbyrdelse
- notarialforretninger

De alminnelige domstolene

Høyesterett

Norges øverste domstol, og utgjør sammen med Stortinget og Regjeringen landets øverste statsorganer. Høyesterett er en ankedomstol som behandler anker over avgjørelser truffet av lavere domstoler, både sivile saker og straffesaker og har myndighet på alle rettsområder. Høyesterett tar imidlertid ikke stilling til skyldspørsmålet i straffesaker.

Lagmannsrettene

Lagmannsrettene tar stilling til anker over rettsavgjørelser i sivile saker og straffesaker. Ankene kommer fra tingrettene i lagdømmet (geografisk område som består av flere tingretters domssogn), samt fra jordskifterettene.

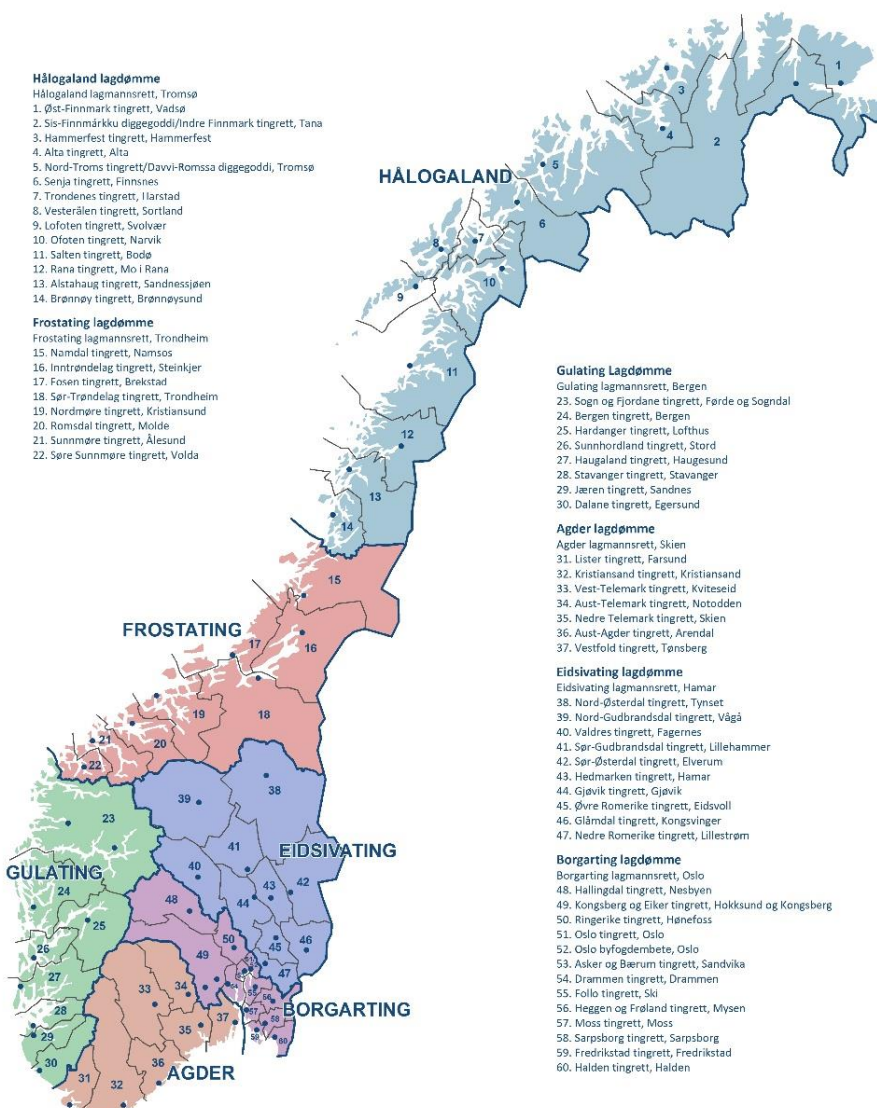
Tingrettene

Tingrettene er første ordinære domstol. Her behandles både sivile saker og straffesaker. I Oslo er førsteinstansdomstolene faglig delt mellom Oslo tingrett og Oslo byfogdembete.

Kart over de alminnelige domstolene per 31.12.2019

DE ALMINNELIGE DOMSTOLENE

31.12.2019 var det 60 domstoler i førsteinstans, 6 lagmannsretter, samt Norges Høyesterett.

Målestokk 1 : 6mill
Kartdata - Statens kartverk
Kartet er produsert av
DA (ptm) januar 2020

Særdomstoler og andre domstollignende forvaltningsorganer

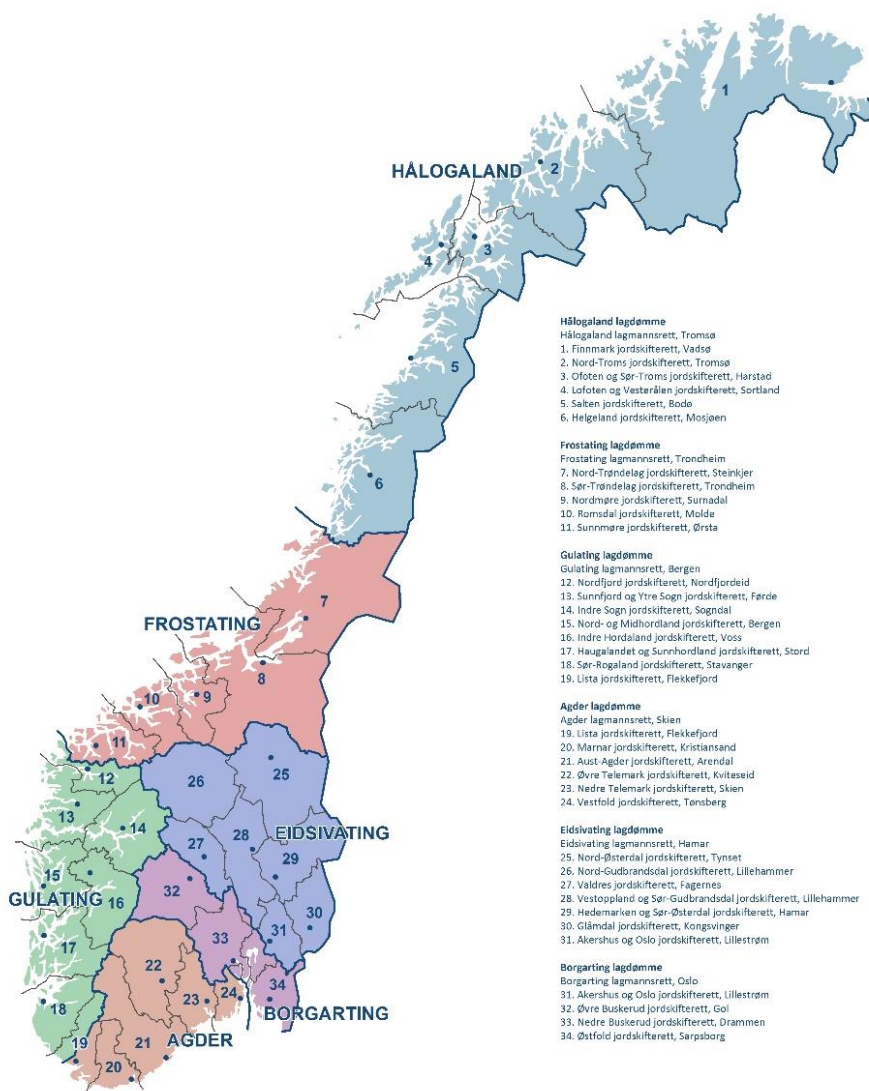
Jordskiftedomstolen

Jordskiftedomstolen er en særdomstol som arbeider med saker etter jordskifteloven. Jordskifteretten er førsteinstans og lagmannsretten er ankeinstans.

Kart over jordskiftedomstolene per 31.12.2019

JORDSKIFTEDOMSTOLENE

31.12.2019 var det 34 jordskifteretter og 6 lagmannsretter.

Målestokk 1 : 6mill
Kartdata - Statens kartverk
Kartet er produsert av
DVA (EFIM) januar 2020

Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark

Finnmarkskommisjonen skal kartlegge eksisterende bruks- og eierrettigheter som folk i Finnmark har ervervet på grunnlag av langvarig bruk.

[Les mer om Finnmarkskommisjonen.](#)

Utmarksdomstolen for Finnmark er en særdomstol som behandler de rettighetstvister som kan oppstå når Finnmarkskommisjonen har kartlagt bruks- og eierrettigheter.

[Les mer om Utmarksdomstolen for Finnmark.](#)

Forliksrådet

Forliksrådet er det første leddet i rettssystemet for sivile saker. Det er en meklingsinstitusjon med begrenset domsmyndighet.

[Les mer om Forliksrådet.](#)

Domstoladministrasjonen

Domstoladministrasjonen er et selvstendig forvaltningsorgan med eget styre, og skal ivareta og støtte opp under domstolenes og dommernes uavhengighet, og skal arbeide for at virksomheten til enhver tid møter samfunnets krav og forventninger.

Domstoladministrasjonen (DA) har ansvaret for ressursfordeling til- og den sentrale administrasjonen av domstolene i Norge.

Ansvaret overfor domstolene omfatter blant annet

- økonomi
- organisasjonsutvikling
- kompetansetiltak
- kommunikasjonsarbeid
- drift og utvikling av IKT-systemer

DA har det overordnede administrative ansvaret for Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark, og en overordnet arbeidsgiverfunksjon for de alminnelige domstolene og jordskifterettene.

Ved utgangen av 2019 hadde Domstoladministrasjonen 91 faste ansatte fordelt på 91 årsverk.

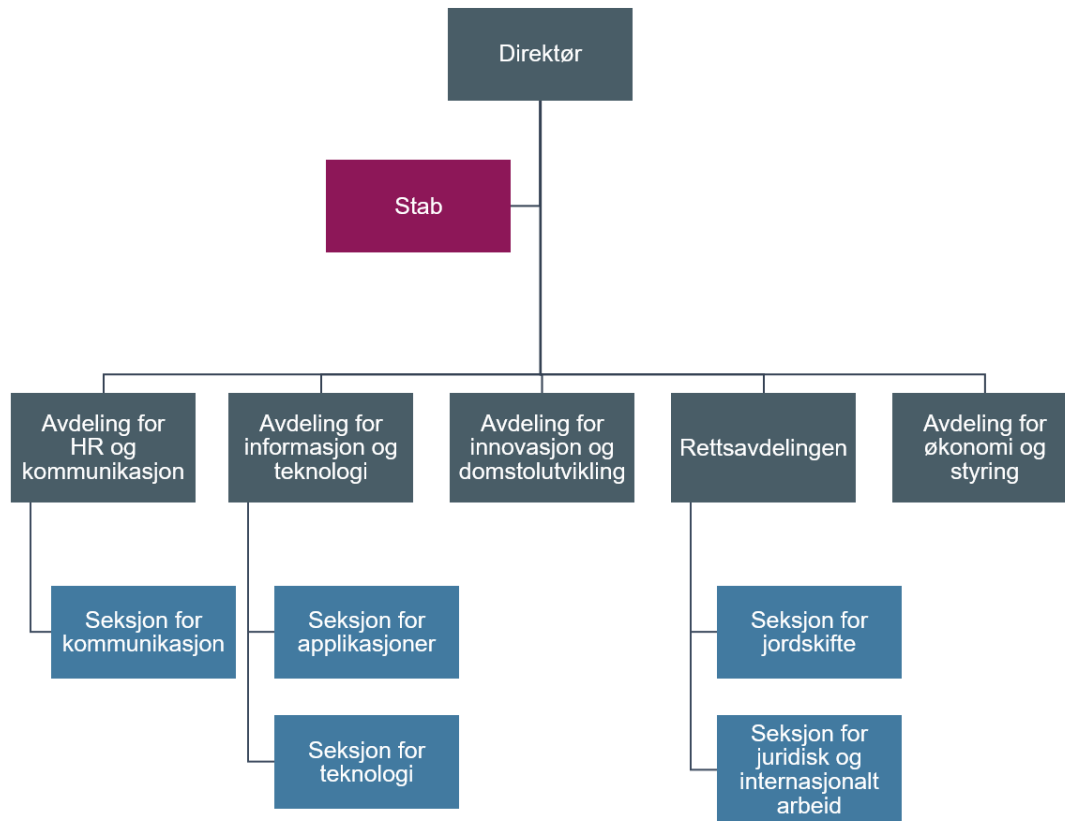
Ledelsen består av

Direktør: Sven Marius Urke

Avdelingsdirektører:

- HR og kommunikasjon: Kari Berget
- Informasjon og teknologi: Olav Berg Aasen
- Innovasjon og domstolutvikling: Ingrid Olsen
- Juridisk og jordskiftefag: Solveig Moen
- Økonomi og styring: Jann Ola Berget

Domstoladministrasjonens organisasjonskart per 31.12.2019

Domstoladministrasjonens styre

Styret er øverste myndighet for Domstoladministrasjonen, og skal påse at administrasjonen av domstolene skjer på en forsvarlig og hensiktsmessig måte.

Styret skal behandle saker som er av viktighet for DA, herunder budsjettforslag for domstolene og DA, og fordeling av budsjettmidler innenfor rammer som er fastsatt av Stortinget. Styret skal i tillegg gi generelle retningslinjer for DAs virksomhet.

Syv av styrets ni medlemmer utnevnes av Kongen i statsråd, to medlemmer velges av Stortinget.

Styret for perioden 1. august 2019- 31. juli 2021 består av:

- **Styreleder**, Bård Tønder, Høyesterettsdommer
Vara, Cecilie Østensen Berglund, Høyesterettsdommer
- **Medlem**, Marianne Vollan, Førstelagmann
Vara, Bjørnar Stokkan, Lagdommer
- **Nestleder**, Rolf Selfors, Sorenskriver
Vara, Håkon Rastum, Sorenskriver

- **Medlem**, Oddmund Roalkvam, Jordskifterettsleder
Vara, Arve Konstali, Jordskifterettsleder
- **Medlem**, Anders Brosveet, Advokat
Vara, Anne Marit Pedersen, Advokat
- **Medlem**, Anne Helsingeng, Advokat
Vara, Rannveig Sem, Advokat
- **Medlem**, Marit Nybakk, tidligere stortingsrepresentant
Vara, Karin Woldseth, tidligere stortingsrepresentant
- **Medlem**, Sonja Iren Sjøli, tidligere stortingsrepresentant
Vara, Ingebrigt S. Sørfohn, tidligere stortingsrepresentant (fra 15. oktober 2019)
- **Medlem**, Bente Fanavoll Elverum, Administrasjonssjef
Vara, Wenche Nilsen, Rådgiver

Antall ansatte og årsverk i Norges domstoler i 2019

Stillingstype	Totalt antall	Totalt årsverk	Kvinner		Menn	
			Antall	Årsverk	Antall	Årsverk
Høyesterett - dommer	21	21,0	9	9,0	12	12,0
Høyesterett - utreder	25	24,8	16	15,8	9	9,0
Høyesterett - adm.personale	31	29,7	20	19,2	11	10,5
Høyesterett - andre (kokk, renh., bibl.)	4	3,7	4	3,7	0	0,0
Lagmannsrett - dommer	176	173,1	71	69,6	105	103,5
Lagmannsrett - konstituert dommer	6	6,0			6	6,0
Lagmannsrett – utreder	20	20,0	16	16,0	4	4,0
Lagmannsrett - adm.personale	116	112,6	97	93,6	19	19,0
Lagmannsrett - andre (bibliotekar)	1	0,5	1	0,5	0	0,0
Lagmannsrett - lærling	1	1,0	1	1,0	0	0,0
Tingrett - dommer	363	361,6	176	174,9	187	186,7
Tingrett - konstituert dommer	7	7,0	4	4,0	3	3,0
Tingrett - dommerfullmektig inkl. vik/midl (25 Dfm1)	175	175,0	112	112,0	63	63,0
Tingrett - adm.personale	675	650,5	580	557,9	95	92,6
Tingrett - adm.personale - vik/midl.	46	42,7	39	35,7	7	7,0
Tingrett - lærling	8	8,0	4	4,0	4	4,0
Tingrett - andre (renh./kjøkken/bibl.)	8	5,2	7	4,8	1	0,4
Jordskifterett - dommer	76	75,9	12	12,0	64	63,9
Jordskifterett - ingeniør	76	75,5	17	16,5	59	59,0
Jordskifterett - jordskiftedommerfullmektig	9	9,0	5	5,0	4	4,0
Jordskifterett - adm.personale	52	48,3	51	47,3	1	1,0
Jordskifterett - lærling	1	1,0	1	1,0	0	0,0
Jordskifterett - vik/midl (adm. og ing.)	9	7,4	6	4,9	3	2,5
Finnmarkskommisjonen	9	8,8	5	4,8	4	4,0
Domstoladministrasjonen	91	91,0	42	42,0	49	49,0
Domstoladministrasjonen - lærling	4	4,0	2	2,0	2	2,0
Domstoladministrasjonen - vik/midl.	12	11,1	7	6,6	5	4,5
Sum	2022	1974,3	1296	1255,1	710	704,1

Ansatte i Oslo byfogdembete inngår i sammenstillingen for tingrettene

Tilsynsutvalget for dommere

Et disiplinærorgan som behandler klager på dommere. Utvalget er oppnevnt av Kongen i statsråd. Tilsynsutvalget omfatter alle fagdommere i jordskifterettene, tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett. Ordningen gjelder foruten de faste embetsdommere, også midlertidige dommere og dommerfullmektiger. Tilsynsutvalget består av to representanter for allmennheten, en advokat, to dommere fra de alminnelige domstolene og en jordskiftedommer.

[Les mer om Tilsynsutvalget.](#)

Innstillingsrådet for dommere

Innstillingsrådet er et eksternt, selvstendig og uavhengig organ. Dommere i Høyesterett, lagmannsrettene, tingrettene, jordskifterettene og Utmarksdomstolen for Finnmark, utnevnes av Kongen i statsråd etter innstilling fra Innstillingsrådet for dommere.

[Les mer om Innstillingsrådet for dommere.](#)

Sidegjøremålsregisteret for dommere

Sidegjøremålsregisteret er en oversikt over tillitsverv, investeringer og annet som en dommer har ved siden av arbeidet. Registeret gjør det lettere for parter/advokater å foreta undersøkelser rundt dommerens habilitet.

[Les mer om Sidegjøremålsregisteret.](#)

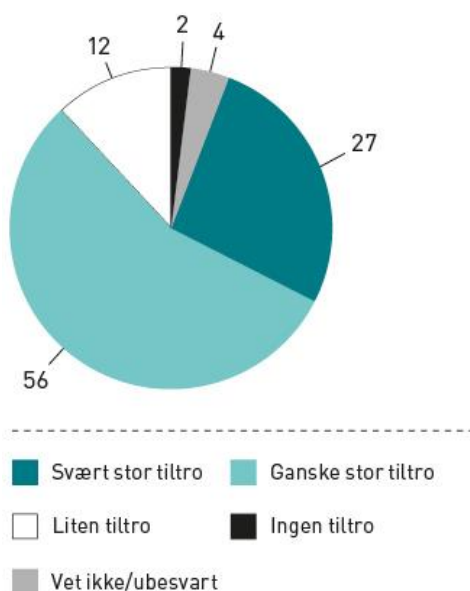
Nøkkeltall fra 2019

Tiltrouundersøkelsen 2019 - Fortsatt stor tiltro til domstolene i 2019, men lavere enn i 2018

83 prosent svarer at de har svært, eller ganske stor, tiltro til domstolene. Det er likevel en markant nedgang for de som svarer at de har svært stor tiltro. Det viser årets tiltrouundersøkelse til domstolene.

27 prosent i undersøkelsen svarer at de har svært stor tiltro til domstolene. Det er en nedgang med ti prosentenheter fra i fjor. Når 56 prosent svarer at de likevel har ganske stor tiltro, så står domstolene fortsatt sterkt. Til sammen er nivået omtrent på nivå med hvordan det var i 2010. 83 prosent svarer nå at de har svært stor, eller ganske stor tiltro til domstolene, mot 86 prosent i 2018.

Tiltro (prosent) til domstolene 2019

Lavere også for andre institusjoner

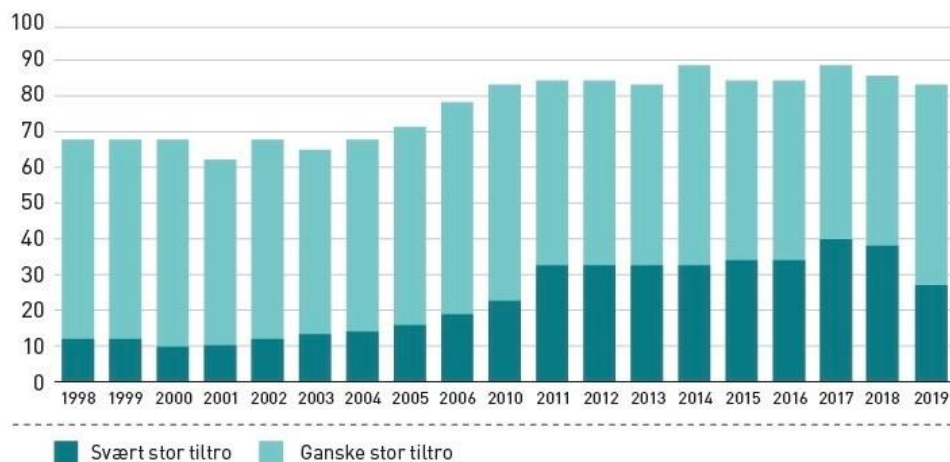
Undersøkelsen ser også på andre samfunnsinstitusjoner som Stortinget, regjeringen og politiet. Utviklingen med færre som har svært tiltro er felles – selv om den generelle tiltroen er høy for samtlige.

For første gang siden 2012 har politiet igjen høyere tiltro enn domstolene. Før 2012, og rettsoppgjøret etter 22. juli-saken, hadde politiet i alle år høyere tiltro enn domstolene. Nå er altså det igjen situasjonen. 27 prosent sier at de har svært stor tiltro til politiet, hvilket er det samme som domstolene, men også for politiet er det noe lavere enn i 2018. Til sammen gir like mange, 86 prosent, uttrykk for tillit til politiet.

Regjeringen har en liten nedgang i hvor mange som svarer svært stor tiltro, men sammen med ganske stor tiltro står de kvar på 65 prosent. Stortinget har også en liten nedgang, 76

prosent svarer at de har svært stor, eller ganske stor tiltro, sammenlignet med 80 prosent i 2018.

Tiltro (prosent) til domstolene 1998–2019

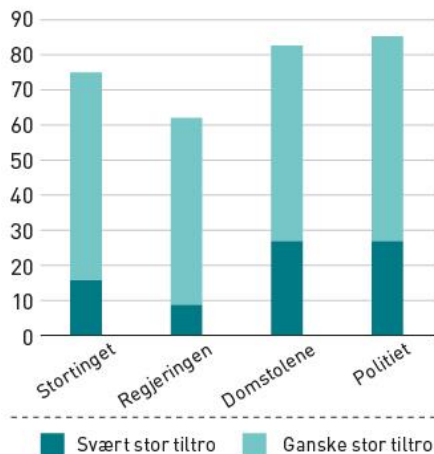
Lavest tiltro hos de eldste

Den eldste aldersgruppen, de over 60 år, har lavere tiltro til domstolene enn andre deler av befolkningen. Der er 17 prosent som svarer at de har stor tiltro, mens det er rundt 30 prosent i de andre aldersgruppen. Innbyggerne i Nord-Norge har markant lavere andel, 19 prosent, med svært stor tiltro til domstolene enn andre deler av landet. I år er andelen høyest i Oslo med 36 prosent.

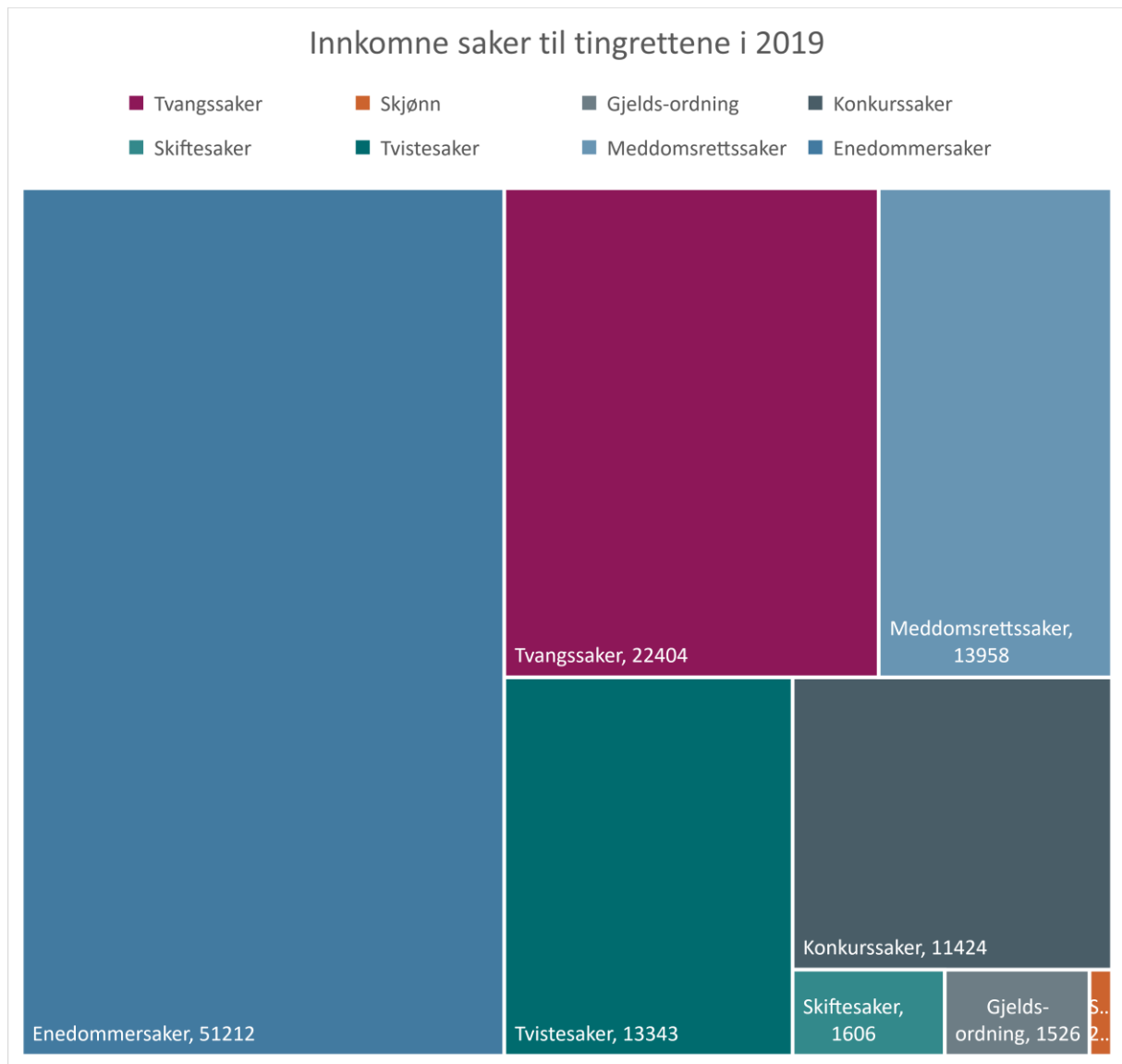
Det er de med høyest utdanning – og høyest inntekt – som har størst tiltro til alle samfunnsinstitusjoner, så også domstolene.

Når det gjelder politisk ståsted er det velgerne til Miljøpartiet de Grønne som har størst tiltro til domstolene. Slik var det også i 2018. I alle tidligere år har Fremskrittspartiets velgere hatt lavest tiltro til domstolene. I år er det Rødts velgere. Men fortsatt har 74 prosent svært stor, eller ganske stor tiltro, til domstolene.

Tiltro (prosent) til utvalgte institusjoner 2019

Fordeling av innkomne saker til tingrettene og Oslo byfogdembete

Skjønn:
238 saker

Figuren over viser antall innkomne saker, men gir ikke et reelt bilde på ressursbruk i de ulike sakstypene. De ulike sakstypene har ulik kompleksitet.

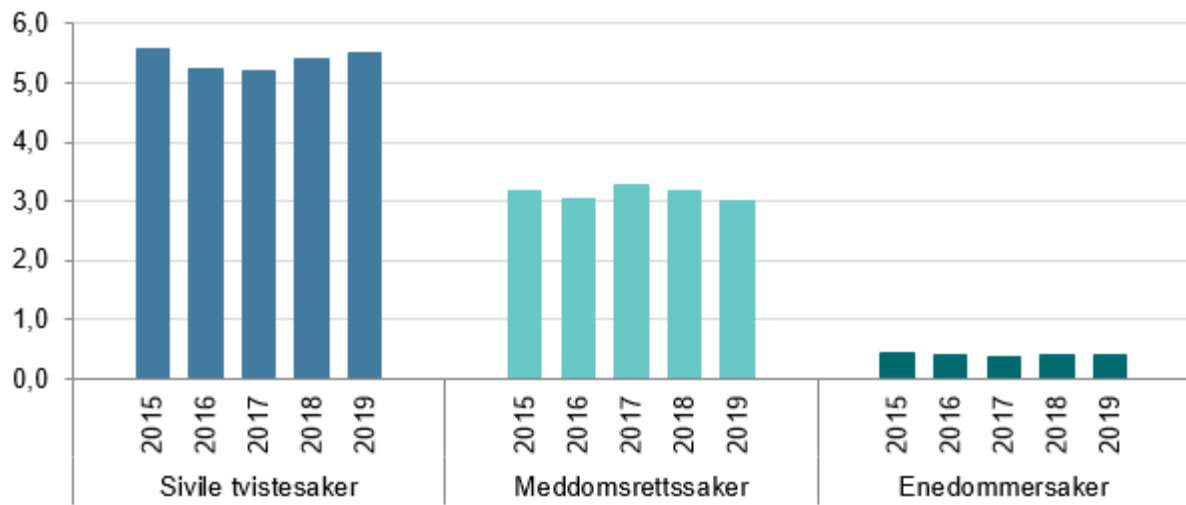
Saksavvikling i tingrettene og Oslo byfogdembete

Sakstyper tingrettene	Antall saker 2019 (endring fra 2018)			Antall domstoler utenfor mål for saksbehandlingstid i 2019 (2018)
	Innkomet	Behandlet	Beholdning	
Sivile tvistesaker	13 343 (-8 %)	13 977 (-5 %)	6588 (-9 %)	19 (19)
Medomsretts- saker	13 958 (4 %)	14 351 (7 %)	3227 (-12 %)	20 (21)
Enedommer- saker	51 212 (-)	51 177 (1 %)	1 833 (-7 %)	1 (1)

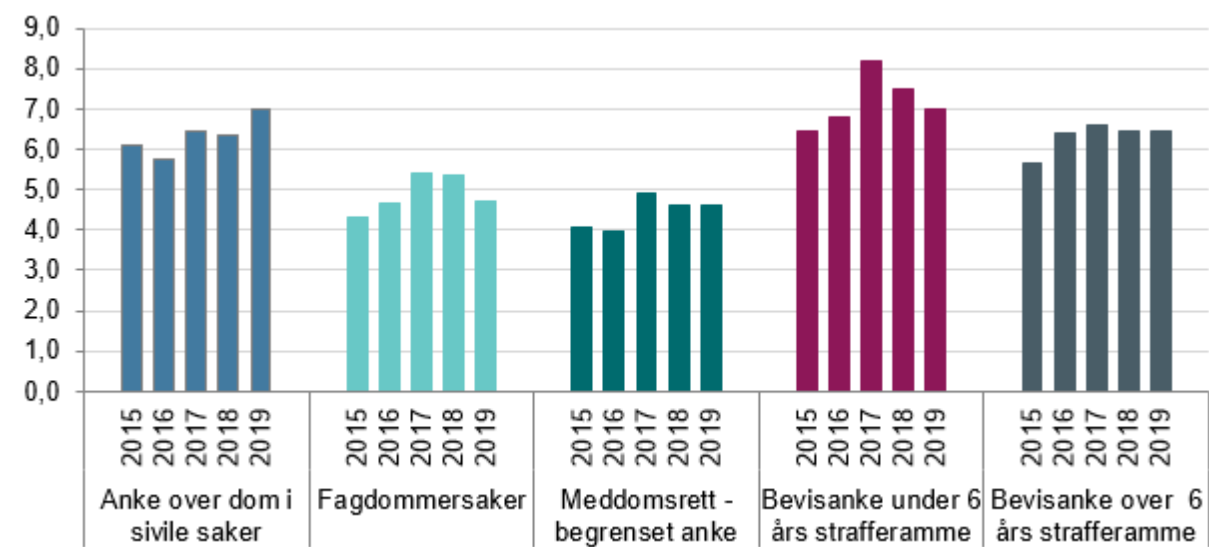
Saksavvikling i lagmannsrettene

Sakstyper lagmanns- rettene	Antall saker 2019 (endring fra 2018)			Antall domstoler utenfor mål for saksbehandlingstid i 2019 (2018)
	Innkomet	Behandlet	Beholdning	
Anke over dom i sivile saker	1 884 (-2 %)	1 925 (2 %)	1055 (-4 %)	2 (1)
Fagdommer- saker	306 (14 %)	285 (-7 %)	121 (46 %)	6 (6)
Begrenset anker i MED	165 (-6 %)	163 (-22 %)	59 (16 %)	6 (6)
Bevisanker under 6 år	336 (2 %)	349 (-7 %)	193 (1 %)	6 (6)
Bevisanker over 6 år	389 (-3 %)	373 (-3 %)	209 (4%)	6 (6)

Saksbehandlingstid i tingrettene og Oslo byfogdembete

Saksbehandlingstid i lagmannsrettene

Utvalgte hovedtall fra årsregnskapet 2018 og 2019

	2018	2019
Antall utførte årsverk*		1 831
Samlet tildeling (inkl. regelstyrte poster)**	4 985 387 000	5 102 389 000
Driftskostnader	2 617 052 000	2 714 946 000
Lønnsandel	71,4 %	69,0 %

* Beregning av antall årsverk er endret f.o.m. regnskapsåret 2019. ref. PM-2019-13. Tall for 2018 er derfor ikke sammenlignbart.

**Samlet tildeling

III. Årets aktiviteter og resultater

Strategisk plan i 2019

[Strategisk plan for domstolene i Norge - Domstolene 2025](#) ble vedtatt i februar 2018 og har i 2019 vært gjennom sitt første hele virkeår.

Disse fire målene skal gjennomføres i planperioden

1. En bruker- og utviklingsorientert konfliktløser
2. Digitalt rettsliv
3. Samsvar mellom ressurser og oppgaver
4. Styrket uavhengighet

Domstolene 2025 følges opp i virksomhetens planverk og i dialogen med domstolene.

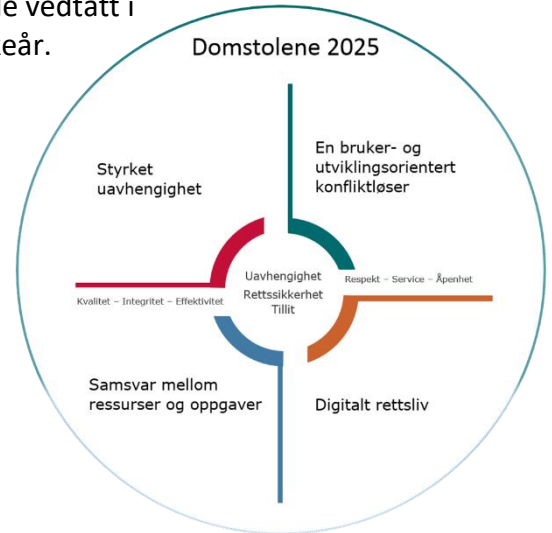
For 2019 vedtok DAs styre følgende utviklingsområder for domstolene og DA:

Mål 3: Samsvar mellom ressurser og oppgaver

- 3.2 Bedre ressursutnyttelse
- 3.3 Utvikle og legge til rette for bruk av felles praksis og løsninger

Status for 2019 viser at domstolene i stor grad følger opp om de prioriteringer og tiltak som skal gjennomføres i henhold til Domstolene 2025.

Det er stor oppslutning rundt bruk av felles løsninger og retningslinjer. Domstolene er opptatt av å finne lokale løsninger som gir bedre ressursutnyttelse i egen domstol og er også opptatt av å dele praksis med andre domstoler.

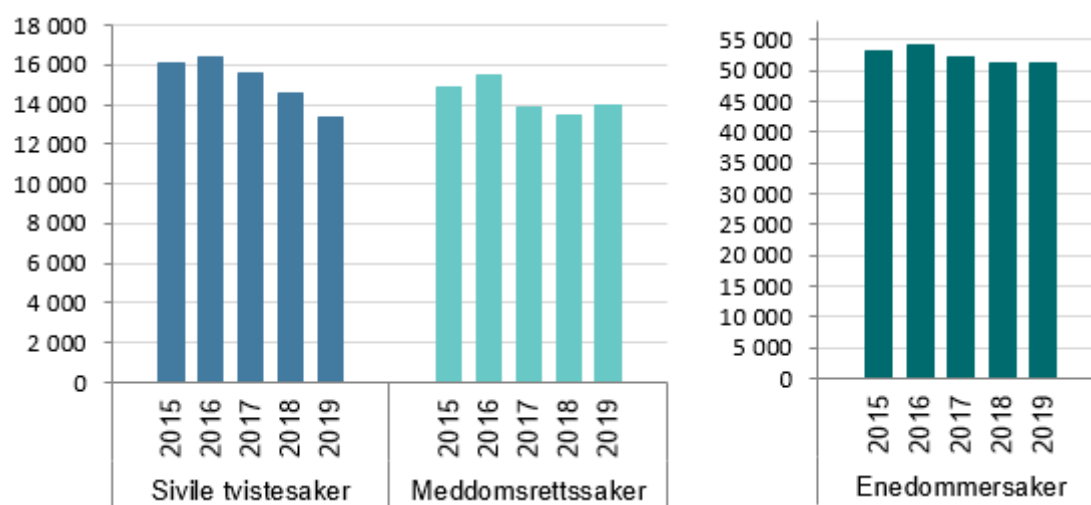
Saksavvikling i domstolene

Tingrettene og Oslo byfogdembete

Saksavvikling

Sakstyper tingrettene	Antall saker 2019 (endring fra 2018)			Antall domstoler utenfor mål for saksbehandlingstid i 2019 (2018)
	Innkomet	Behandlet	Beholdning	
Sivile tvistesaker	13 343 (-8 %)	13 977 (-5 %)	6588 (-9 %)	19 (19)
Medomsretts- saker	13 958 (4 %)	14 351 (7 %)	3227 (-12 %)	20 (21)
Enedommer- saker	51 212 (-)	51 177 (1 %)	1 833 (-7 %)	1 (1)

Innkomne saker 2015 - 2019

I 2019 var det en reduksjon i antall innkomne tvistesaker på åtte prosent. De største kategoriene blant tvister som kom inn til domstolene i 2019 var

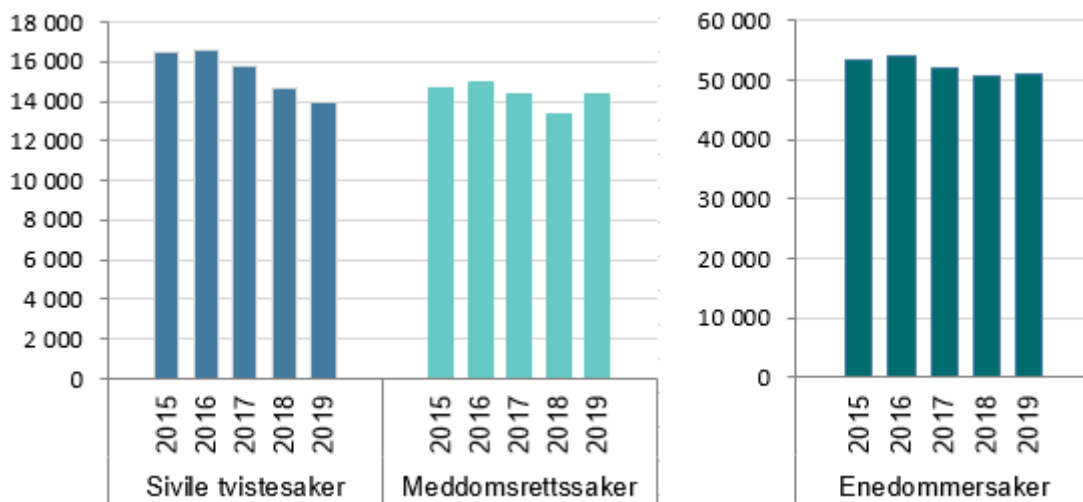
- alminnelige tvistesaker (45 prosent)
- saker etter barneloven (19 prosent)
- overprøving ved tvangsvedtak (9 prosent)
- arbeidsrettssaker (8 prosent)

Antallet innkomne meddomsrettssaker var 4 prosent høyere i 2019 enn året før. Etter to år med vesentlig reduksjon av straffesaker opplever mange tingretter igjen en økning i antallet saker.

Antallet straffesaker med over 6 års strafferamme i tingrettene har vært svakt økende de siste 4-5 årene, og det gir støtte til budskapet fra flere domstoler om at de mest alvorlige/krevende sakene får stadig større betydning for hverdagen i domstolen.

Etter jevn og markant stigning i antallet innkomne enedommersaker i en lang periode fram til og med 2016, gikk antallet innkomne saker noe ned i 2017 og 2018. I 2019 er det kun mindre endringer i saksinngangen sammenlignet med 2018. Antall tilståelsespådommelser er lavere i 2019 enn 2018. 41 prosent av alle dommer i straffesaker ble i 2019 avsagt som tilståelsespådommelser, ned fra 44 % i 2018. Fengslinger utgjorde 22 prosent av alle enedommersaker i 2019, mot 21 prosent i 2018.

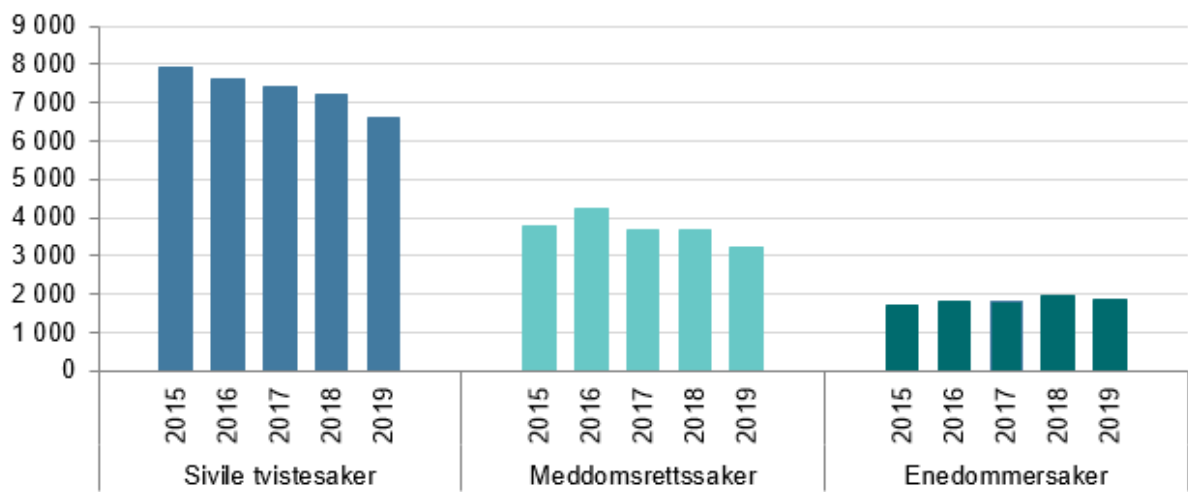
Antall behandlede saker 2015 - 2019

Domstolene har behandlet færre sivile tvistesaker, flere meddomsrettssaker og flere enedommersaker i 2019 enn året før.

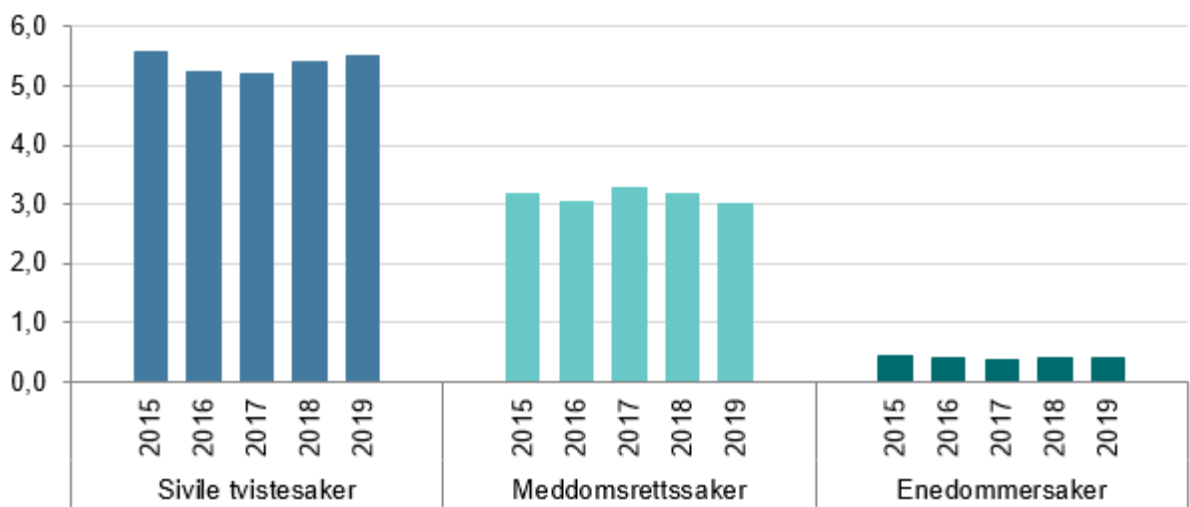
Siden 2006 har rettsmekling vært et tilbud ved alle tingretter og lagmannsretter. I tingrettene ble det i 2019 avholdt rettsmeklingsmøter i 1 936 saker (1836 i 2018), og 1 306 saker er registrert som forlikt etter rettsmekling (1 189 i 2018). I 2019 behandlet tingrettene 7 gruppesøksmål, mot tolv saker i 2018.

Antall saker i beholdning 2015 - 2019

Domstolene behandlet flere sivile tvistesaker i 2019 enn det kom nye saker inn, og beholdningen av saker ble dermed noe redusert. Beholdningen av meddomsrettssaker er ved utgangen av 2019 vesentlig redusert siden forrige årsskifte, og det er også færre enedommersaker i beholdning ved årsskiftet 2019/2020 enn ett år tidligere.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (mnd)

I 2019 var 19 domstoler utenfor målsettingen om saksbehandlingstid for tvistesaker på seks måneder. Dette er uendret fra 2018.

For meddomsrettssaker var gjennomsnittlig saksbehandlingstid 3,0 måneder i 2019 mot 3,2 måneder i 2018. Av tingrettene var 20 domstoler utenfor målsettingen om en saksbehandlingstid på tre måneder, en mindre enn i 2018. Lav saksinngang de siste to årene og en generell reduksjon i beholdningen av saker i 2018 og 2019 kan ha resultert i at domstolene nå har færre gamle saker liggende til behandling.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for enedommersaker har vært stabil, og godt innenfor målsettingen på én måned de siste årene. I 2019 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid for denne sakstypen 0,4 måneder.

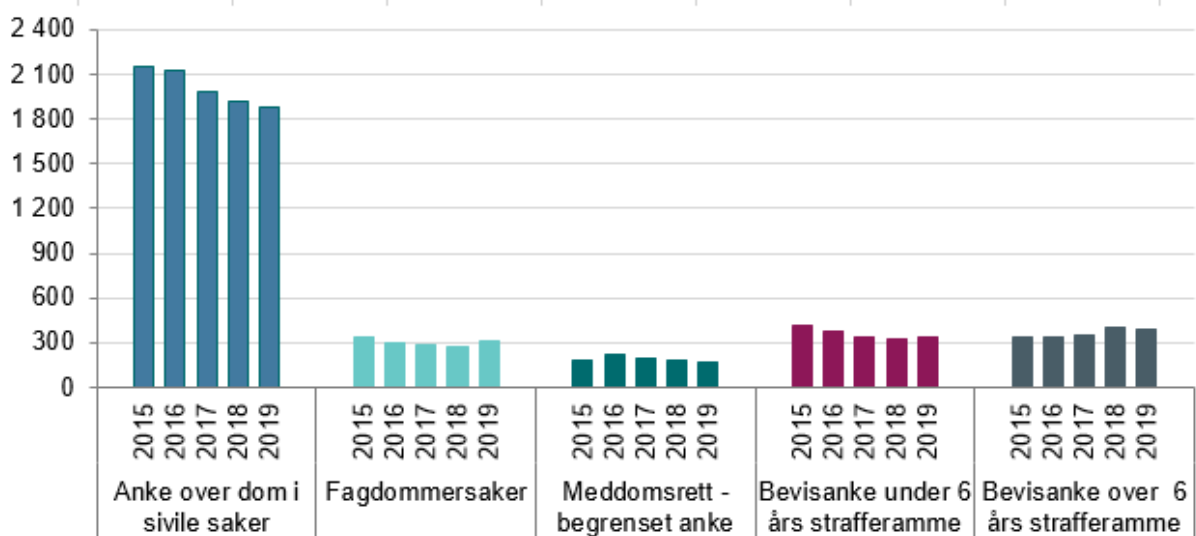
Samlet viser årsstatistikken for 2019 at 28 tingretter var utenfor målsettingene for saksbehandlingstid i en eller flere av sakstypene.

Lagmannsrettene

Saksavvikling

Sakstyper lagmannsrettene	Antall saker 2019 (endring fra 2018)			Antall domstoler utenfor mål for saksbehandlingstid i 2019 (2018)
	Innkomet	Behandlet	Beholdning	
Anke over dom i sivile saker	1 884 (-2 %)	1 925 (2 %)	1055 (-4 %)	2 (1)
Fagdommersaker	306 (14 %)	285 (-7 %)	121 (46 %)	6 (6)
Begrenset anker i MED	165 (-6 %)	163 (-22 %)	59 (16 %)	6 (6)
Bevisanker under 6 år	336 (2 %)	349 (-7 %)	193 (1 %)	6 (6)
Bevisanker over 6 år	389 (-3 %)	373 (-3 %)	209 (4%)	6 (6)

Innkomne saker 2015 - 2019

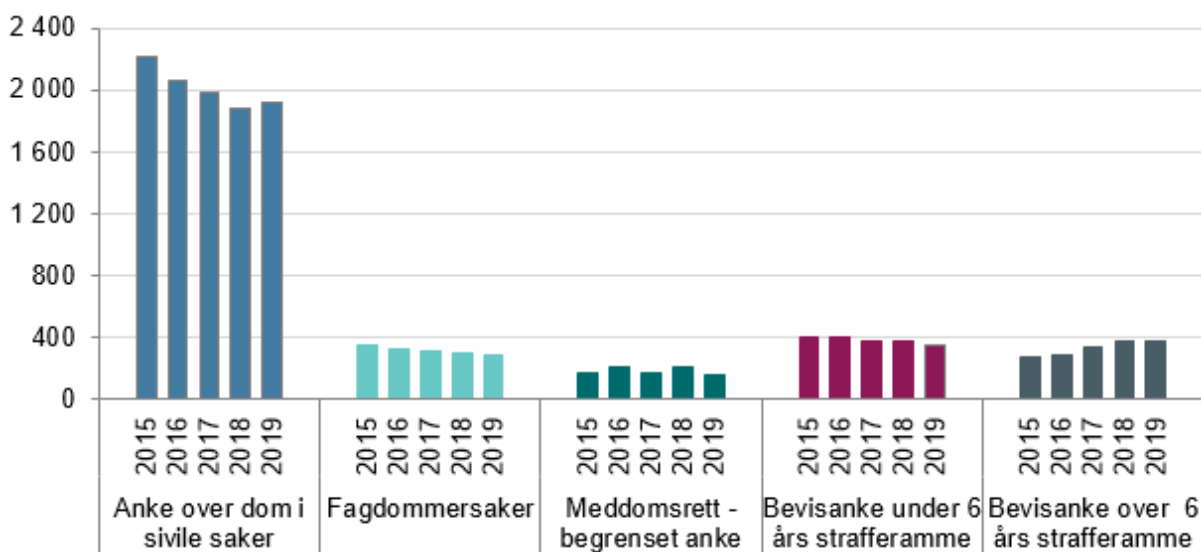

Lagmannsrettene har som tingrettene hatt reduksjon i antallet sivile ankesaker i 2019.

Lagmannsrettene mottok like mange straffesaker til ankeprøving i 2019 sammenlignet med 2018. Andelen straffesaker som henvises til behandling (inkludert saker med strafferamme seks år eller mer) var for alle lagmannsrettene samlet 42,8 prosent i 2019. Andelen henviste saker varierer noe mellom lagmannsrettene, mellom 40,5 prosent i Frostating og 46,3 i Agder.

Antall innkomne saker som gikk til realitetsbehandling var økende i fagdommersaker og bevisanker under 6 år, og noe redusert for begrensete anker i meddomsrett og i bevisanker over 6 år.

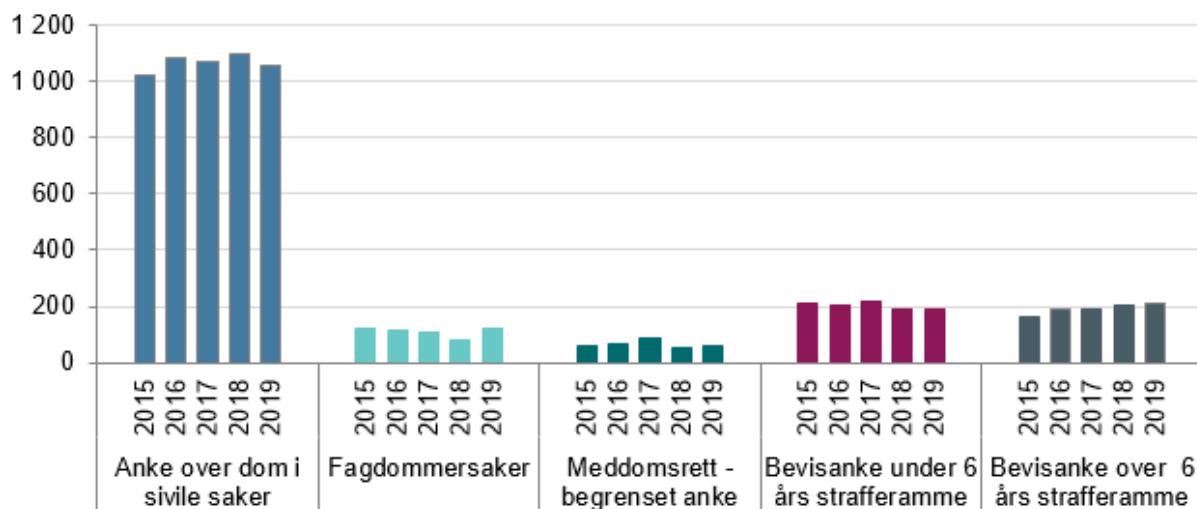
Antall behandlede saker 2015 - 2019

Antallet behandlede anker over dom i sivile saker er noe høyere i 2019 sammenlignet med 2018.

På straffesakssiden realitetsbehandlet lagmannsrettene noen færre ankesaker i 2019 enn året før.

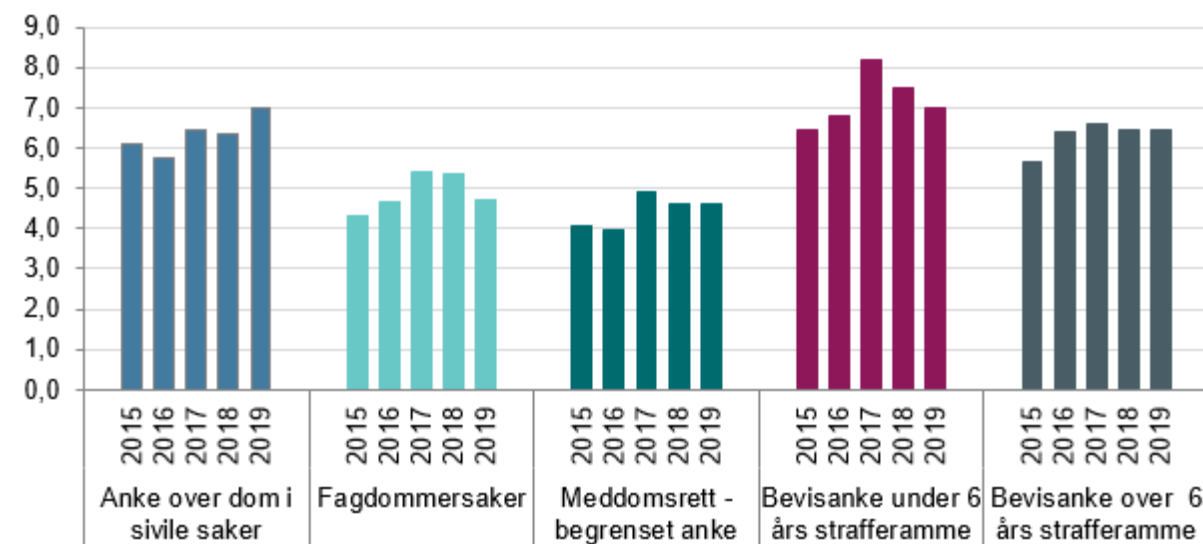
Antall saker i beholdning 2015 - 2019

I 2019 behandlet lagmannsrettene noen flere anker over dom i sivile saker enn antallet innkomne saker, og beholdningen av saker er redusert.

Beholdningene av begrensede anker i meddomsrett har økt noe gjennom 2019. For bevisanker med strafferamme over/under 6 år er det kun mindre endringer i beholdningene gjennom 2019.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (mnd)

Gjennomsnittlig saksbehandlingstidene har økt for anke over dom i sivil sak i 2019, sammenlignet med året før. For straffesakene er det samlet sett en liten reduksjon i gjennomsnittlig saksbehandlingstid. Saksbehandlingstidene er lengst i bevisankene. Alle lagmannsrettene har saksbehandlingstider som er lengre enn målet på tre måneder i alle straffesakstypene.

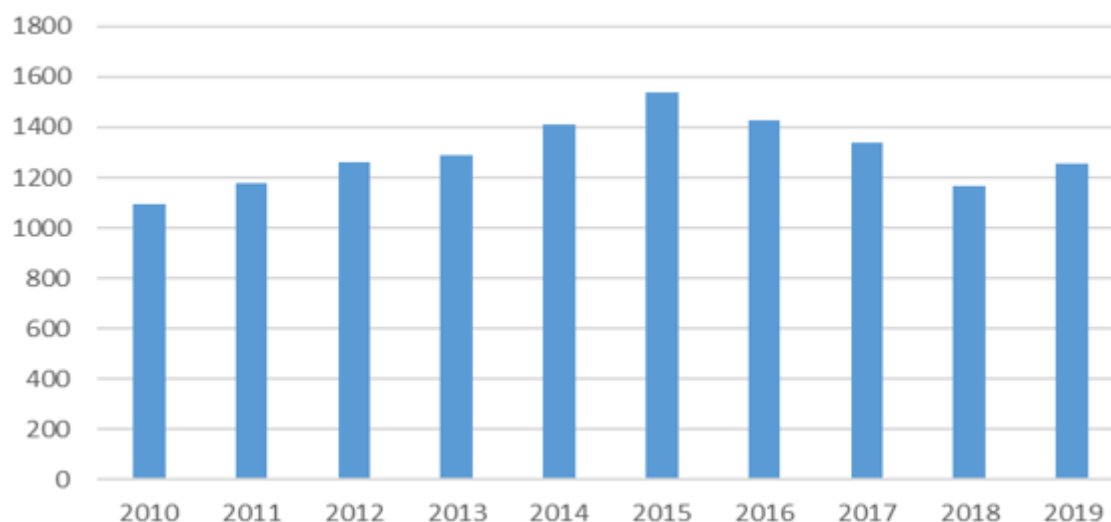
Samlet for alle lagmannsretter var saksbehandlingstiden i 2019 lengre enn målet på seks måneder i sivile anker over dom. Det er 4 av 6 lagmannsretter som klarer målet i 2019.

Jordskifterettene

Hovedtall

Jordskiftesaker	2015	2016	2017	2018	2019	Endring 2018 → 2019
Innkommende saker	1537	1425	1336	1168	1253	7 %
Avgjorte saker	1494	1266	1286	1352	1325	-2 %
Restanse ved periodens slutt	1766	1960	2020	1836	1736	-5 %

Innkommne saker

I 2019 fikk Jordskifterettene inn 1253 saker, noe som er en økning på 7 prosent sammenlignet med 2018. Det kom inn flere rettsendrende og rettsfastsettende saker, mens det for skjønn og saker om gjenåpning kun er mindre endringer i 2019 sammenlignet med året før.

Jordskifterettene avgjorde 1325 saker i 2019, noe som er en nedgang på 2 prosent sammenlignet med året før. Antall avgjorte saker er likevel høyere enn saksinngangen, og antallet foreliggende saker ble redusert.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for avgjorte saker er om lag 16 mnd. I største sakstypene, rettsfastsettende og rettsendrende saker, er det kun mindre forskjeller. Rettsfastsettende saker avvikles på ca 16 mnd, mens snittet for rettsendrende saker ligger på 17,2 mnd. Mellom de enkelte jordskifterettene er det store forskjeller i gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Høyesterett

Høyesterett har et fyldig avsnitt om saksavvikling i årsmeldingen sin for 2019.

[> Les om saksavvikling i Høyesterett \(s. 24-27\)](#) i Høyesterett sin årsmelding for 2019.

En bruker- og utviklingsorientert konfliktløser

Rekruttere kvalifiserte dommere

Innstillingsrådet for dommere har et betydelig antall saker til behandling hvert år. Domstoladministrasjonen (DA) har ansvaret for å sikre tilfanget av godt kvalifiserte søkere til dommerstillinger, og ønsker dessuten å bevisstgjøre og aktivere domstolledere i rekrutteringsarbeidet. DA er sekretariat for Innstillingsrådet og har en rekke oppgaver knyttet til denne funksjonen.

I løpet av 2019 ble arbeidet med å gjøre hele rekrutteringsprosessen mer strømlinjeformet prioritert. DA er opptatt av å effektivisere og forbedre egne arbeidsprosesser og legge til rette for god samhandling med Innstillingsrådet.

Utnevnte dommere i 2019

	2019
Domstolledere, alminnelig domstol	4
1. instans, ekskl. domstolleder	31
2. instans, ekskl. domstolleder	14
Høyesterett	2
Domstolledere, jordskiftedomstolen	0
Jordskiftedomstolene, ekskl. domstolleder	2

I tillegg er det konstituert 14 dommere (tre i andreinstans, 10 i førsteinstans og én i jordskiftedomstolene), hvorav fire er domstolledere.

Sammenslåing av domstoler

Vestfold tingrett ble etablert fra 1. januar 2019, og innebar sammenslåing av Larvik tingrett, Nordre Vestfold tingrett, Sandefjord tingrett og Tønsberg tingrett. I påvente av et nytt, felles tinghus har Vestfold tingrett fortsatt rettssted og bemanning ved de fire tidligere tingrettene.

Etter lokale initiativ og prosesser i 2019, antas Justis- og beredskapsdepartementet å sende følgende forslag på høring i begynnelsen av 2020

- forslag om sammenslåing av Øvre Romerike tingrett og Nedre Romerike tingrett
- forslag om sammenslåing av fire tingretter i Østfold (Fredrikstad tingrett, Halden tingrett, Moss tingrett og Sarpsborg tingrett)

Videre utredning av domstolenes organisering

I domstolkommisjonens delrapport om domstolenes struktur som ble levert til justisministeren 1. oktober 2019, foreslås det å redusere antall tingretter fra 60 til 22. Videre politisk behandling av Domstolkommisjonens forslag avventes. For øvrig vil strukturendringer kunne skje etter lokale initiativ jf. arbeidet med strukturendringer på Romerike og i Østfold.

Felles ledelse i flere domstoler

Dagens domstolstruktur med flere små enheter og et tilsvarende høyt antall ledere, medfører betydelige ressurser knyttet til ledelse og administrative funksjoner. Med felles ledelse for to eller flere domstoler forventes en frigjøring av ressurser på disse områdene ved at færre personer utøver ledelsesfunksjonene. Dette legger til rette for at ressursene i stedet kan benyttes til domstolenes kjernevirksomhet; saksavviklingen.

Domstolene som inngår i en ordning med felles ledelse består fullt ut som selvstendige enheter.

Ved utgangen av 2019 er det etablert fast ordning med felles ledelse ved følgende domstoler (17 tingretter og 10 jordskifteretter):

- Nord-Gudbrandsdal tingrett og Sør-Gudbrandsdal tingrett (2017)
- Alstahaug tingrett, Brønnøy tingrett og Rana tingrett (2017)
- Aust-Agder jordskifterett og Marnar jordskifterett (2017)
- Glåmdal jordskifterett og Hedemarken og Sør-Østerdal jordskifterett (2017)
- Indre Hordaland jordskifterett og Nord- og Midhordland jordskifterett (2017)
- Indre Sogn jordskifterett og Sunnfjord og Ytre Sogn jordskifterett (2017)
- Nord-Gudbrandsdal jordskifterett og Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett (2017)
- Lofoten tingrett og Salten tingrett (2018)
- Fredrikstad tingrett og Halden tingrett (2018)
- Fosen tingrett og Sør-Trøndelag tingrett (2018)
- Nord-Østerdal tingrett og Sør-Østerdal tingrett (2018)
- Alta tingrett og Hammerfest tingrett (2019)
- Ofoten tingrett og Trondenes tingrett (2019)

I tillegg etableres det fast felles ledelse for Haugaland tingrett og Sunnhordland tingrett fra 1. januar 2020.

Domstoladministrasjonens styre har vedtatt at felles ledelse skal vurderes i alle tilfeller det oppstår ledighet i en domstollederstilling.

Organisasjonsutvikling i Domstoladministrasjonen

I tråd med styrets resultatkrav til direktøren ble det gjennomført en større organisasjonsendring i Domstoladministrasjonen (DA) med virkning fra 1. januar 2019. Endringene ble gjort etter prosesser og dialog med arbeidstakerorganisasjonene i henhold til hovedavtalens bestemmelser.

Ny organisering medførte en reduksjon fra åtte enheter til fem nye avdelinger, og flere av medarbeiderne fikk endringer i oppgaver og ansvar. Etablering av team med ansvar for ulike oppgaver ble gjort som en del av organisasjonsendringene. Det vil være kontinuerlig vurdering og justeringer av DAs organisering og arbeidsmåter framover.

Avdelinger i DA fra 1. januar 2019:

- avdeling for HR og kommunikasjon (HRK)
- avdeling for informasjon og teknologi (IT)
- avdeling for innovasjon og domstolutvikling (INDU)
- rettsavdelingen (RETT)
- avdeling for økonomi og styring (ØST)

I 2019 har det også vært arbeidet med etablering av domstolenes regnskaps- og lønnsenhet (DRL) i DA, som en seksjon i avdeling for økonomi og styring (ØST). Driftssetting vil skje i løpet av våren 2020. Dette innebærer overføring av medarbeidere fra domstolene til DA samt rekruttering av flere nye medarbeidere i 2020.

Kompetansetiltak

[Strategisk plan for domstolene i Norge - Domstolene 2025](#) angir retningen for arbeidet med kompetanse. Domstolenes kompetansebehov har stor betydning for kompetanseaktivitetene som utvikles og tilbys i regi av DA. Tiltakene evalueres og forbedres kontinuerlig.

For å understøtte de viktigste behovene videreføres kompetansetiltak for dommere, ledere, dommerfullmektiger og saksbehandlere innenfor samme ramme som de tre siste årene. I tillegg er det en særskilt satsning på ledelse og lokale ressurspersoner på digitale løsninger, gjennom midler avsatt til digitalisering. Vi legger vekt på å utvikle og tilby konsept nasjonalt, som kan gjennomføres lokalt eller regionalt.

Introduksjonsprogram for nye domstolledere

Nyutnevnte ledere med personalansvar får tilbud om å delta på introduksjonsprogram for nye ledere. Programmet går over tre moduler, og gir deltakerne en introduksjon til ledelse og lederrollen. I 2019 har de to første modulene blitt gjennomført, og fem domstolledere og 14 ledere med administrativt ansvar har deltatt.

I tillegg får domstolledere tilbud om en mentor som bistår dem i det første året de er ledere. Mentorene er erfarne domstolledere som bidrar med sin kompetanse og erfaring overfor nyutnevnte kolleger.

I 2019 har nyutnevnte domstolledere gjennomført to av fire samlinger i programmet "Grunnleggende lederutvikling for nyutnevnte domstolledere". Programmet løper til første kvartal 2020, og er det 14. kullet i rekken siden oppstarten i 2004.

Utvikling av lederteam

Våren 2018 startet det modulbaserte programmet i endringsledelse opp; Ledelse av utviklings- og forbedringsprosesser (LUF). Dette programmet skal understøtte og trene ledelsen i domstolene i å arbeide med endringer og utvikling i egen virksomhet. 32 domstoler eller 51 domstolteam (inkludert sammenslåtte domstoler, domstoler med felles ledelse og store domstoler med flere avdelinger) i første og andreinstans har gjennomført eller i ferd med å gjennomføre programmet.

Å lede i omstilling

I lys av Omstillings- og nedbemanningsprosjektet, er det utviklet et eget kompetansetiltak rettet mot alle ledere med personalansvar, ca 200 til sammen. Tiltaket har til hensikt å gi lederne økt innsikt i hva omstilling betyr for lederrollen, domstolen og for medarbeiderne. Et annet viktig formål er å gi trygghet til å håndtere de mellommenneskelige utfordringene og det praktiske knyttet til omstilling, herunder også omstillingsamtaler med den enkelte. Selve seminaret gjennomføres i januar 2020.

Strategiverktøy for ledere

Digitalt verktøy for å bidra til å realisere Domstolene 2025 er i år oppdatert og markedsført overfor alle domstolledere.

Digitale læringsressurser

I 2019 ble det utviklet elleve episoder av Dommerpodden, som primært er et kompetansetiltak for dommere. Temaer har blant annet vært Spesialisering i domstolene, Dommerens opptreden i retten, Prosessrisikovurderinger, Jordskifteretten, Narkotikaprogram med domstolskontroll, Fornærmedes møte med domstolen, Dommerfullmektigordningen, Struktur i domstolene og Fengselsstraff.

Det ble i 2019 laget digitale ressurser som er tilgjengelige på intranett for medarbeidere i domstolene og DA. Blant annet ble det utarbeidet en digital versjon av veilederen "Praktiske anbefalinger - En domstol til barnets beste». Digitale læringsressurser skal gjøre det enklere og mindre ressurskrevende for medarbeidere i domstolene og DA å gjennomføre kompetansetiltak.

I 2019 tok vi i bruk felles læringsplattform for statlige virksomheter som tilbys av Difi. Her publiseres kompetansetiltak for ulike målgrupper i domstolene.

Studiepermisjon for dommere

Studiepermisjonsordningen innebærer at dommere i tingrettene, lagmannsrettene og jordskifterettene kan få en måned studiepermisjon hvert fjerde år. Dette organiseres av den enkelte domstol. Studiepermisjon er et virkemiddel for å heve dommernes kompetanse og er ikke et velferdstiltak. Det stilles krav til faglig innhold og rapportering.

Det er anledning til å søke Domstoladministrasjonen om permisjon i ytterligere en måned. Det kan også søkes støtte for merutgifter som for eksempel reise og seminaravgift under permisjonene.

I 2019 var det totalt 15 som fikk støtte til merutgifter. 21 dommere fikk etter søknad innvilget en ekstra måned studiepermisjon. Tre av disse vil bli gjennomført 2020.

Spesielt fokus på barnets beste i domstolen

DA samarbeidet i 2019 med Barne- og familiedepartementet (BFD) om kompetansetiltak knyttet til barn i domstolen, og har også noe kontakt med universitets- og høyskolemiljøene.

Det ble kjørt 3 regionale seminarer for dommere, advokater og sakkyndige på tema «Den gode barnesamtalen».

En egen arbeidsgruppe laget i 2018 veilederen "Praktiske anbefalinger - En domstol til barnets beste» som fokuserer på foreldretvist, barnevern og barn i straffesaker. Veilederen ble tilgjengelig digitalt i 2019, og det ble gjennomført 5 regionale seminarer for dommere, advokater og sakkyndige på tema «Domstolsbehandling til barnets beste»

Dommerseminar

89 prosent av landets dommere deltok på Dommerseminaret i 2019, en liten nedgang fra året før.

De tre hovedtemaene for årets seminar var rettsmekling, aktiv saksstyring i sivile saker og prosessledelse i straffesaker. Andre tema i 2019 var hvordan dommere påvirkes av sterke opplevelser i retten, domsskriving og ulovlige ytringer på nett – grensen mot ytringsfriheten.

For jordskiftedommerne var temaene i 2019 "Skjønn" og "Ny bruksordning vei".

Utredelserseminar

47 utredere fra Høyesterett og lagmannsrettene deltok på to-dagers oppstartsseminar. Hensikten var å gi økt kunnskap og inspirasjon, knyttet til utrederollen, oppgavene og praksis. Et viktig mål var også å konkretisere behovet for å etablere et eget kompetanseløp for denne medarbeidergruppen.

Nasjonalt introduksjonsprogram for dommere og dommerfullmektiger

I 2019 ble det arrangert fem moduler av Introduksjonsprogram for dommere og tre moduler av Introduksjonsprogram for dommerfullmektiger.

I 2019 ble også introduksjonsprogrammet for dommere evaluert og revidert for å treffe dagens og fremtidens behov. Revidert program starter opp i 2020.

Regionale meklingsseminarer for dommere og advokater

Som følge av satsing på økt mekling, er det i 2019 utviklet et dagsseminar der dommere og advokater i rettskretsen møtes for å drøfte håndtering av krevende situasjoner, utvikle et grunnlag for felles praksis, reflektere rundt rolleforståelse, kartlegge forventninger til hverandre og drøfte elementer i en konstruktiv meklingsprosess.

Gruppedertrening

Også i 2019 er det gjennomført gruppedertrening av dommere som bidrar til refleksjon og ferdighetstrening på ulike arenaer knyttet til dommernes kompetanseløp.

Kollegaveiledning

I 2019 ble 50 dommere veiledet av ressursteamet med veilederkompetanse. Hensikten med kollegaveiledningen er å bevisstgjøre dommere på egen opptreden i rettssalen, og å legge enda bedre til rette for en atferd som skaper tillit, trygghet, respekt og god kommunikasjon i saken. Like viktig som å se hva man kan forbedre seg på, er det å se hva man gjør bra. Kollegaveiledningen bruker videoanalyse, observasjon og refleksjon som metode. Ressursteamet med veilederkompetanse består av 8 dommere.

Som følge av økt fokus på mekling i domstolene, har vi gjennomført en pilot på veiledning på mekling i en tingrett. Det er også gjennomført en pilot på kollegaveiledning i lagmannsretten. Begge disse evalueres i 2020.

Kompetansetiltak for saksbehandlere og ingeniører

I alt 530 medarbeidere har deltatt på ulike kompetansetiltak for saksbehandlere og ingeniører.

Saksbehandlere fikk i 2019 tilbud om flere fagseminarer, eksempelvis konkurs, arv og skifte og offentlighet, i tillegg til nyutviklet seminar «Tenk nytt om veiledning og kommunikasjon» og «Proaktiv sikkerhet».

For jordskifte har det fra 2019 vært satset på rettsmekling der alle medarbeidergrupper deltar. I løpet av 2019/20 vil samtlige jordskiftedomstoler ha gjennomført tre-dagers rettsmeklingsseminar. Våren 2019 deltok alle ingeniørene på tiltaket «Fremtidens ingeniørrolle» i de regionale ingeniørseminarene.

Faglitteratur og elektroniske rettskilder

Faglitteraturutvalget skal sikre at domstolenes behov for litteratur og elektroniske rettskilder ivaretas på en best mulig måte.

Elektroniske rettskilder er blitt mer funksjonelle og dekker i større grad dommernes behov for oppslagsverk. Kostnadene ved de elektroniske rettskildene har økt kraftig de siste årene, noe som innebærer at antall papirbøker som nå kjøpes inn er svært begrenset. Det er imidlertid en stor økning i tilgjengelige elektroniske bøker.

Utvikling av konsept som kan brukes lokalt i domstolene

Vi skal utvikle konsepter og tiltak som kan brukes i domstolene, noe som legger grunnlag for erfaringsdeling og læring på arbeidsplassen. Det gir nærhet til lokale og regionale utfordringer og praksis, og er kostnadsbesparende ved at det ikke arrangeres sentralt. Domstolene kan søke om økonomisk støtte til gjennomføring av tiltak.

Domstolene som benytter seg av slike nasjonale konsept gir positiv tilbakemelding både på selve konseptene og på selve tilbudet om slike konsepter. Omvendt kan også lokale initiativ bidra til nasjonale satsninger. I 2019 har "Proaktivt sikkerhetsarbeid" blitt kjørt som pilot, samt at jordskiftedomstolene har gjennomført rettsmekling for alle domstolens medarbeidere.

Virksomhetsutvikling med bistand fra ressursteamet (KRUT)

Ressursteam KRUT ble nevnt spesielt i disponeringsskrivet for 2019, som ett verktøy i arbeidet med lokal virksomhetsutvikling.

Ressursteamet, bestående av medarbeidere fra domstolene og DA, har vært ute i fem domstoler i 2019. Hele teamet er blitt Lean-sertifisert, og Lean-metoden egner seg godt i arbeidet med å forenkle arbeidsprosesser i domstolene.

Kompetansetiltak i domstolene

Flere domstoler har i løpet av 2019 arrangert egne tiltak og aktiviteter i domstolen for å øke kompetansen hos medarbeiderne. Dette er aktiviteter som fagdager, faglige treff og seminarer sammen med andre aktører.

Kompetanseutvikling i DA

Som følge av omorganisering av DA og økt arbeid i team / tverrfaglige team, var "Effektiv teamledelse" et tema på kompetansedagen 2019 for DAs ansatte. Andre temaer var "Omdømme i domstolene" og "Hvorfor det trengs endringer i domstolstrukturen". Det har vært arrangert en rekke korte, lokale kompetansetreff på relevante tema i 2019. Flere medarbeidere er blitt trent i å ta i bruk Visuell fasilitering for å jobbe mer effektivt med prosesser. DA fortsetter med systematisk mottak av nye medarbeidere.

Samarbeid mellom de nordiske landene

Det foregår et utstrakt samarbeid på domstolsområdet mellom de nordiske landene. Blant annet møtes de nordiske administrasjonene for domstolene årlig, og nordiske dommere møtes gjennom SEND-seminarene.

Studiebesøk

DA mottar jevnlig studiebesøk fra andre lands domstoler, og bistår norske domstoler i forberedelse av studiebesøk til utenlandske domstoler. I 2019 var det blant annet studiebesøk fra Latvia, Romania og Litauen. Tema har blant annet vært domstolens rolle og organisering, kompetansearbeid, domstolledelse og budsjettering.

I samarbeid med Høyesterett har også DA møtt og hatt innlegg for delegasjoner fra Kazakhstan og Vietnam.

Vitnestøtte for tryggere vitner

Alle lagmannsrettene og 42 tingretter hadde vitnestøtteordning ved årsskiftet. Av disse tilbød alle lagmannsrettene og 31 tingretter vitnestøtte i sivile saker.

Domstolene rapporterer at de hadde 346 aktive vitnestøtter pr. 31.12.2019.

Det er ikke alle domstoler som fører statistikk over antallet biståtte vitner. Tallene som er rapportert inn til DA viser at i underkant av 13.000 vitner mottok vitnestøtte i 2019.

Fremmer rettsikkerheten

Vitnestøtteordningen skal gjøre vitner mer trygge når de skal avgi forklaring. Trygge vitner som avgir en god forklaring gir retten et bedre grunnlag for sin avgjørelse. Slik fremmer vitnestøtte rettsikkerheten. [Les mer om vitnestøtte.](#)

Ivareta den samiske dimensjonen - Veileder for samiske saker i domstolene

Veilederen for samiske saker i domstolene ble publisert i mars 2019. Veilederen var et resultat av arbeidet i styringsgruppen for samisk forum. Formålet med veilederen er å bidra til å sikre at domstolene har den samme grundige og høye kvaliteten i arbeidet med samiske saker, som i øvrige saker. Veilederen gir blant annet særlige anbefalinger om saksforberedelsen og gjennomføring av samiske saker.

[Veilederen for samiske saker](#) er tilgjengelig digitalt på domstolenes intranett, og i pdf-format på siden for veiledere på domstol.no. Dette for å gi andre aktører i retten kunnskap om hvordan domstolene jobber på området. Veilederen skal revideres i 2020, og den skal også oversettes til samisk for samisktalende parter og brukere.

Nynorsk i domstolenes maler

En arbeidsgruppe har startet arbeidet med å se nærmere på nynorsk i malene i domstolenes saksbehandlingssystem Lovisa. Målet med arbeidet er å etablere en god kultur for å bruke nynorsk som rettspråk og arbeidsspråk og å komme fram til valg av nynorsk i Lovisa-malene.

De som mottar brev og veiledninger på nynorsk skal forstå rettighetene og pliktene sine, og oppleve at språket er forståelig og klart.

I 2019 kartla arbeidsgruppa hva dommere, administrative ledere, utredere og dommerfullmektiger i alle instanser, samt ingeniører tenkte om nynorsk. Målgruppa var de som bruker eller ønsker å bruke nynorsk som rettspråk og arbeidsspråk. Av 116 respondenter svarte 70 svarte at de bruker nynorsk eller både nynorsk og bokmål. 46 bruker ikke nynorsk, men kunne tenke seg å begynne med det, og 75 svarte at en faglig nynorsk-samling var interessant eller svært interessant.

Informasjon og tilgjengelighet

Målet for kommunikasjonsarbeidet i Norges domstoler er å støtte opp om domstolenes tillit i samfunnet. For å oppnå dette jobber vi med åpenhet. Domstolenes aktører skal bli kjent med sine rettigheter og plikter, og innbyggerne skal vite hvordan domstolene fungerer.

Dommernes mediegruppe

Dommernes mediegruppe er et samarbeid mellom Dommerforeningen, DA og enkelte dommere. Gruppen består av dommere som er tilgjengelige for journalister som ønsker kontakt. Dommerne i gruppa kan bistå mediene når det er behov for uttalelser eller forklaringer fra en dommer. Utgangspunktet er et ønske om å bidra til åpenhet og økt kunnskap om domstolene hos allmennheten. [Les mer om Dommernes mediegruppe.](#)

Nettstedet domstol.no

Målgruppene for nettstedet domstol.no er domstolenes brukere og faste aktører. I tillegg kommer skoleelever, studenter og det rettsøkende publikum. Det skal være enkelt for brukerne å finne informasjon om sin domstol, og derfor har alle domstolene egne nettsider under portalen domstol.no.

Innstillingsrådet, Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark og Tilsynsutvalget har også egne nettsider.

Status universell utforming

Reglene rundt universell utforming skal sikre at målgrupper med nedsatt funksjonsevne ivaretas. For nettsteder vil dette i all hovedsak si synshemmede. Det ble i 2019 gjort en gjennomgang av portalen domstol.no på universell utforming. En god del utbedringer ble gjort, men vi har ennå en del som gjenstår før vi imøtekommer kravene.

Om regelverket:

Regelverket finnes i likestillings- og diskrimineringsloven (Idl) § 36 første ledd jf. Idl. § 18 og forskriften om universell utforming av IKT-løsninger § 5. Det norske lovverket sier at alle nettsider, offentlige og private, skal oppfylle kravet WCAG 2.0 AA innen 2021. Et nytt regelverk er under behandling. I de nye reglene vil EUs webdirektiv (WAD) og kravet WCAG 2.1 bli en del av norsk rett. Siden lovforslaget ennå ikke er klart, tok gjennomgangen i 2018 utgangspunkt i dagens regelverk (WCAG 2.0 AA).

De mest besøkte sidene på domstol.no i 2019

1. Når går rettssaken - domstol.no
2. Aktørportalen forside - domstol.no
3. Tid og sted for rettssaken - Oslo tingrett
4. Forside - Høyesterett
5. Finn din domstol
6. Sivil sak - domstol.no
7. Dødsfall og arv
8. Skjema
9. Om domstolene
10. Sivil sak
11. Ledige dommerembeter
12. Straffesak
13. Pressetjenester
14. Oslo byfogdembete – Ofte stilte spørsmål om arv og skifte
15. Rettsgebyr

Rettsaker og avgjørelser

Alle domstolenes berammingslister ligger på domstol.no. Det finnes en versjon for publikum og en for pressen (sistnevnte har mer informasjon om straffesaker). På pressetjeneste publiserer også alle tingrettene og lagmannsrettene sine avgjørelser. En del domstoler legger også ut tiltaler på samme sted. Dette bidrar til en lik praksis for mediens innsyn og gjør at domstolene enkelt kan gi media tilgang til dokumenter. Høyesterett.no fikk nytt design i 2019.

DA behandler søknadene til pressetjenesten. Ca. 2050 journalister var registrert i 2019. Pressen må fremdeles kontakte domstolene om dokumenter som ikke skal publiseres digitalt.

Sosiale medier

Flere domstoler og DA er på ulike sosiale medier for å styrke dialogen med myndigheter, brukerne og publikum.

Antall følgere i 2019 (økte med 22 % fra 2018 og samtlige kontoer fikk flere følgere):

Facebook

- [facebook.com/dalanetingrett](https://www.facebook.com/dalanetingrett)(50 følgere)
- [facebook.com/domstoladministrasjonen](https://www.facebook.com/domstoladministrasjonen)(4 128 følgere)
- [facebook.com/Fredrikstadtingrett](https://www.facebook.com/Fredrikstadtingrett) (497 følgere)
- [facebook.com/follotingrett](https://www.facebook.com/follotingrett)(118 følgere)
- [facebook.com/haldeningrett](https://www.facebook.com/haldeningrett)(177 følgere)
- [facebook.com/halolagmannsrett](https://www.facebook.com/halolagmannsrett)(293 følgere)
- [facebook.com/meddommere](https://www.facebook.com/meddommere)(2 517 følgere)
- <https://www.facebook.com/MeddommeriOslo/>(1 843 følgere)
- <http://www.facebook.com/NedreRomeriketingrett>188 følgere)
- [facebook.com/NTtingrett](https://www.facebook.com/NTtingrett)(Nord-Troms tingrett, 333 følgere)
- <http://www.facebook.com/oslotingrett>(1 924 følgere)
- [facebook.com/Romsdalingrett](https://www.facebook.com/Romsdalingrett)(70 følgere)
- [facebook.com/sunnmoretingrett](https://www.facebook.com/sunnmoretingrett)(384 følgere)
- [facebook.com/ttingrett](https://www.facebook.com/ttingrett)(Trondenes tingrett, 509 følgere)
- [facebook.com/ovreromeriketingrett](https://www.facebook.com/ovreromeriketingrett) (158 følgere)

Instagram

- Høyesterett på Instagram (2200 følgere)
- Oslo tinghus på Instagram (291 følgere)

LinkedIn

- Domstoladministrasjonen på LinkedIn (1 755 følgere)
- Oslo tingrett på LinkedIn (932 følgere)

Twitter

- twitter.com/borgartinglagmr(1 974 følgere)
- twitter.com/domstoladm(4 662 følgere)
- twitter.com/frstadingrett(534 følgere)
- twitter.com/haldentingrett(90 følgere)
- twitter.com/hoyesterett_no(4770 følgere)
- twitter.com/lekdommer(928 følgere)
- twitter.com/NCAnorwaygrants(71 følgere)
- twitter.com/obyfogd(800 følgere)
- twitter.com/oslotingrett(4 962 følgere)

Rett på sak

Domstolmagasinet Rett på sak kom med tre nummer i 2019. Opplaget er på cirka 2 600 eksemplar og går til alle medarbeidere i domstolene samt andre interesserte i justissektoren og samfunnet for øvrig.

Formålet er å bidra til å sette dagsorden i domstolfaglige spørsmål, bidra til faglig utvikling for alle medarbeidere i domstolene og være identitetsbyggende for de som arbeider i og med domstolene.

Magasinet i papirutgave er under lupen. Domstolene og Domstoladministrasjonen bruker flere ulike digitale kanaler for å nå ut med nyheter. Flere av disse egner seg godt til artiklene fra dagens Rett på sak. I en brukerundersøkelse blant domstolenes medarbeidere sier 2/3 av respondentene at det er behov for journalistiske artikler som i Rett på sak. Det er dette stoffet som skal finne sin plass i andre aktuelle kanaler før magasinet i papirutgave legges ned.

Intranett - 2,6 millioner besøk

Domstolenes intranett ble godt benyttet gjennom 2019. Intranettet inneholder blant annet nyheter, brukerstøtte, diskusjonsforum, medarbeideroversikt, varsler og faglig innhold. Intranett skal støtte faglig samarbeid og sosialt samhold.

I 2019 ble intranettsidene besøkt nærmere 2,6 millioner (2 563 636) ganger. Den enkelte medarbeider var i gjennomsnitt inne 231 ganger.

Lokale og sentrale nyheter hadde 316 734 sidevisninger og det ble publisert 1700 lokale og sentrale nyheter i 2019.

Oppslagsverket Dommerhåndboka ble besluttet revidert i 2019, og dette arbeidet er i gang ved Vestfold tingrett. Området på intranett for felles veiledere og retningslinjer, hadde 19 300 besøk i 2019. Her finner domstolenes medarbeidere blant annet Felles retningslinjer for sivile saker i tingrett og lagmannsrett, som ble lansert i 2019.

Av de rundt 250 gruppene / diskusjonsforumene på intranett som er aktive er de tre mest brukte "Aktørportalen", gruppe for Parats tillitsvalgte og gruppe for Lønn, regnskap og budsjett.

Flere domstoler med felles ledelse benytter mulighet til å publisere innhold og nyheter på tvers av domstolene.

Digitalt rettsliv

Mer effektiv straffesakskjede og ESAS-prosjektet

Et av satsingsområdene for å effektivisere straffesakskjeden har vært den elektroniske samhandlingen i straffesakskjeden.

ESAS-prosjektet (Elektronisk Samhandling mellom Aktørene i Straffesakskjeden) ble startet i januar 2017 og avsluttet 31.12.2018.

Ved etableringen av ESAS-prosjektet var det en ambisjon å kunne etablere og ta i bruk en og samme tekniske løsning for hele straffesakskjeden, herunder alle domstolininstanser, høyere påtalemyndighet og særorganene i politiet.

Ved prosjektets avslutning gjensto en rekke andre identifiserte behov. Behovet som har høyest prioritet er at alle aktuelle instanser tar det i bruk, samtidig som det legges til rette for å øke andelen av strukturert informasjon.

Det har vært og er et nært og godt samarbeid mellom Politidirektoratet, Kriminalomsorgsdirektoratet, Domstoladministrasjonen og Justis- og beredskapsdepartementet. Dette bidrar til en god forvaltning av leverte løsninger og tjenester og felles ønske om å videreutvikle samhandlingen i straffesakskjeden.

Justishub - ny teknisk plattform for elektronisk samhandling

Prosjektets første viktige leveranse var å utvikle og ta i bruk Justishub som ny teknisk plattform for elektronisk samhandling mellom politi og påtalemyndighet, domstolene og kriminalomsorgen. Justishub ble levert i september 2018 og erstattet Stifinner der den var i bruk. Justishub innebærer at sikkerheten og stabiliteten i forsendelse av informasjon mellom virksomhetene er betydelig forbedret.

Justishub er avgjørende for videre utvikling fordi den er grunnmuren i det videre digitaliseringsarbeidet i straffesakskjeden. Denne nye plattformen for elektronisk kommunikasjon gjør det mulig å utveksle mer informasjon sikrere mellom fagsystemer, gjenbruke informasjonen på tvers av aktører, samt kommunisere med flere av aktørene i straffesakskjeden enn som har vært mulig med Stifinner.

ESAS 2020

Gjennom 2019 har det vært arbeidet med å sikre videre finansiering gjennom utvikling av et satsingsforslag for ESAS 2020.

Den felles innsatsen for å sikre en fortsatt sterk satsing på elektronisk samhandling i straffesakskjeden bar frukter og i Statsbudsjettet for 2020 ligger det inne en økt bevilgning på 30 mill. kr til de tre samhandlende virksomhetene for å kunne realisere flere av målene for en effektiv straffesakskjede.

I 2020 vil vi:

- Koble på egne aktører («digitale dokumenter»)
 - Kripos
 - Økokrim
 - Den høyere påtalemyndighet (statsadvokatembetene og Riksadvokatembetet)
 - Lagmannsrettene
 - Høyesterett
- Digitalisere arbeidsprosesser
 - Innsettelses- og løslatelsesordre fra politiet til kriminalomsorgen
 - Melding om inn- og utgang fra varetekt og soning («Kripos-meldinger»)
 - Advokater entydig identifisert gjennom straffesakskjeden

Digitalisering i domstolene

Digitaliserings-satsingen i domstolene er forankret i Domstolene 2025 og Digitale domstoler og preger all utvikling knyttet til domstolenes kjernevirksomhet. Digitale domstoler har vært organisert som et prosjekt hvor ambisjonen er å realisere en heldigital og sømløs rettsprosess for de største førsteinstansdomstolene, lagmannsrettene og Høyesterett.

Satsingen har en varighet på 6 år (2017-2022) og har et estimat på 230 millioner kroner. Når alle tiltak er gjennomført er det estimert at domstolene kan oppnå en årlig nettogevinst på kr 36 millioner kroner.

I tillegg vil det være store kvalitative gevinster for domstolene og andre aktører gjennom blant annet

- redusert risiko for manuelle feil
- gjenbruk av data og informasjon
- økt sporbarhet og sikkerhet
- forbedret statistikkgrunnlag og styringsinformasjon
- bedre tilgjengelighet på data og dokumenter for domstolen og deres brukere

I 2019 hadde disse aktivitetene og leveransene særlig fokus:

Digitale arbeidsmåter

Det er kontinuerlig jobbet med løsninger og funksjonalitet for å støtte en digital arbeidshverdag. Alle dommere har i løpet av 2019 fått nødvendig personlig utstyr for å støtte nye arbeidsformer.

Gjennom 2019 er anbefalingen knyttet til fremtidig standard for utstyr for gjennomføring av papirløse rettsmøter revidert og sentrale domstolressurser bistår i gjennomføringen av anskaffelsesprosessen som skal resultere i nye standarder.

En løsning som sikrer dommere tilgang til og synkronisering av sakens informasjon og dokumenter til en hver tid uavhengig av tilgang til domstolenes saksbehandlingssystem LOVISA, er under utprøving, i tillegg til at det er arbeidet med flere løsninger og verktøy som skal effektivisere arbeidshverdagen i domstolene. Det spenner fra en digital støtte for ankeflyten i domstolene til nye løsninger for hurtigkommunikasjon.

Teknisk utstyr og infrastruktur

Det ble gjennomført en omfattende utrulling av IT-utstyr både til bruk i saksbehandlingen og i gjennomføring av rettsmøter. Ved utgangen av 2019 har i overkant av 60 prosent av salene i domstolene i prosjektet utstyr for gjennomføring av papirløse rettsmøter. Arbeidet med å utruste domstolene for gjennomføring av heldigitale, papirløse rettsmøter, med utvidet bruk av fjernmøter intensiveres i 2020.

Elektronisk samhandling

Elektronisk samhandling er et prioritert satsingsområde. Samhandlingen med aktørene i straffesakskjeden har vært viktig. I tillegg har det vært fokus på å videreutvikle Aktørportalen slik at den kan benyttes på flere områder, både utvide hvilke sakstyper den støtter, men også hvilke aktører/roller.

I 2019 er Aktørportalen også tatt i bruk i dialogen mellom domstol og advokatene i straffesaker, og arbeidet med å kunne benytte Aktørportalen mellom advokater og domstol også i jordskiftesaker er igangsatt og vil ha sine første leveranser i 2020. I tillegg er Aktørportalen videreutviklet og tilpasset til å skulle benyttes av meddommere. Det er startet utprøving i enkelte tingretter i 2020.

Det har gjennom 2019 pågått et arbeid for å kunne levere løsninger som gjør integrasjon mellom domstolenes løsninger og advokatsystemene mulig. Dette vil effektivisere arbeidet for advokatene. Arbeidet er bla. på grunn av kapasitet i DA og domstolene satt noe på vent men det vil løpende bli vurdert muligheten for å prioritere dette i 2020. Det er i tillegg etablert mer midlertidige løsninger for i større grad å kunne samhandle digitalt bla. gjennom dialog og løsninger med sentralenheten for Fylkesnemndene.

Dødsfallbehandling

Norges domstoler deltar i samarbeid med Digital Samhandling Offentlig-Privat (DSOP)/[BITS](#) om forenkling og digitalisering av dødsfallsbehandling på tvers av næringsliv og offentlige virksomheter.

Prosjektet har i 2019 vært i en planleggingsfase og denne avsluttes i februar 2020. Målet er å kunne påstarte arbeidet med realisering av en første løsning (Minimum Viable product) i 2020.

Opptak i retten

Det har foregått utprøving av opptak av avhør og vitneavhør i tingrett og gjenbruk i ankeinstansen. Utprøvingen startet i 2017 og opptak og gjenbruk har pågått i Nord-Troms tingrett og Hålogaland lagmannsrett siden 2018. Formålet med utprøving er å få kunnskap som kan gi grunnlag for å ta stilling til hvordan opptak av rettsforhandlinger kan innføres og gjennomføres og hvordan opptak kan brukes av dommere og meddommere under og etter rettsforhandlingene, av partene under og etter rettsforhandlingene, ved ankebehandlingen.

Arbeidet er organisert som et prosjekt med bred representasjon fra de involverte domstoler og med aktører som en referansegruppe.

For å sikre tilstrekkelig kunnskap og erfaring ble prosjektet utvidet høsten 2019 slik at opptak også gjøres i Jæren tingrett og gjenbrukes i Gulating lagmannsrett.

Sikre og stabile IKT-løsninger i en digital rettsprosess

Gjennom 2019 har forbedring og utviklingen av den sentrale driftsplattformen fortsatt i tett samarbeid med driftsleverandøren Evry Norge AS. Det har blitt gjort en rekke tiltak både teknisk og organisatorisk for å imøtekomme domstolenes nåværende og kommende behov for digitalisering i rettsprosessen.

Sikkerhet har fått ekstra fokus i perioden. Domstolene har blitt oppgradert med en tryggere og mer moderne utskriftsløsning. Det har blitt utført sikringstiltak for maskinvare og programvare til brukerne. Først og fremst gjelder dette leveransen av PC'er, men også omfattende utskifting av operativsystemer for å ivareta sikkerhet og funksjonalitet.

For å understøtte digitalisering i rettsprosessen har flere rettsaler blitt utstyrt med skjermer for visning av dokumenter samt løsning for videokonferanser.

Samsvar mellom ressurser og oppgaver

Mer effektiv straffesakskjede

I 2019 ble det nedsatt en arbeidsgruppe etter et initiativ fra Den Norske Dommerforening og Riksadvokaten, i samarbeid med Den norske advokatforening og Domstoladministrasjonen (DA), for å vurdere effektiviserings- og kvalitetstiltak ved behandlingen av straffesaker. Dommere, statsadvokater, advokater og DA var representert i arbeidsgruppen. Arbeidsgruppen leverte sin rapport i januar 2020.

DA har jevnlig kontakt med Riksadvokaten og Advokatforeningen i ulike spørsmål, og ønsker tett og god dialog med disse.

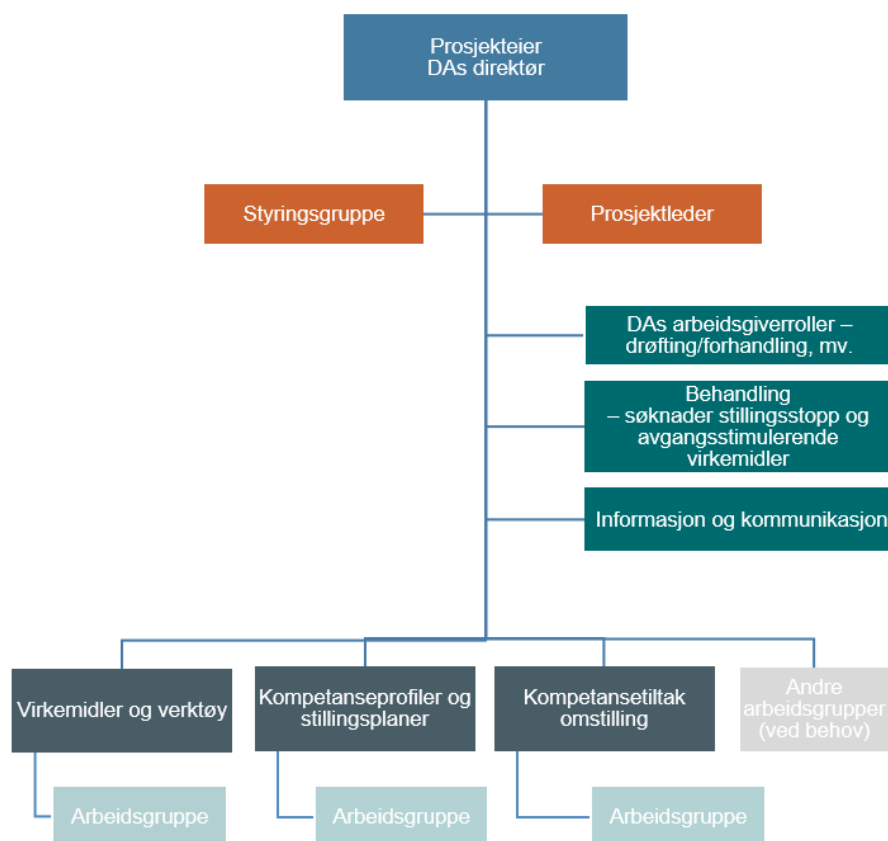
Omstilling- og nedbemanningsprosjekt

Styret vedtok i 2018 å opprette et prosjekt for å arbeide med omstilling og nedbemanning i domstolene.

Både samfunnsutviklingen, endrede økonomiske rammer, forventninger fra brukere og teknologisk utvikling innebærer endringer i oppgaver og arbeidsmåter - og økte effektivitetskrav i domstolene. Medarbeidernes kunnskap og ferdigheter vil derfor endres i årene som kommer.

Prosjektets hovedmål er å

- Sikre at bemanningen i størst mulig grad er tilpasset fremtidens struktur, oppgaver og arbeidsform samt behov for kompetanse – også sett i lys av tilgjengelige ressurser, jfr. Strategisk plan pkt. 3 «samsvar mellom ressurser og oppgaver».
- Bidra til at tidsgevinster knyttet til Digitale domstoler kan realiseres.
- Sikre at arbeidet med omstilling og nedbemanning gjennomføres i tråd med lov- og avtaleverk i staten.
- Sikre at arbeidet med omstilling og nedbemanning er koordinert og skjer etter helhetlige vurderinger og prioriteringer.
- Bidra til at medarbeiderne forstår behovet for å omstille/tilpasse virksomheten til fremtidens oppgaver og ressursituasjon.

Prosjektets styringsgruppe er ledet av avdelingsdirektør for HR og kommunikasjon i DA, og består i tillegg av to representanter fra domstolene (en domstolleder og en direktør), to

avdelingsdirektører i DA, hovedtillitsvalgte fra Dommerforeningen, Tekna, NITO, NTL og Parat samt hovedverneombud. I styringsgruppemøtene deltar også prosjektleder. Lederne av arbeidsgruppene deltar ved behov.

I februar 2019 fattet styret vedtak om etablering av Domstolenes regnskaps- og lønnsenhet (DRL), plassert i Trondheim. DRL skal være mottakere av medarbeidere med rett/plikt i henhold til statsansatteloven § 16. Overføringen håndteres i omstillingsprosjektet.

Omstillingsarbeidet gjennomføres i tre arbeidsgrupper som jobber med:

Virkemidler og verktøy for omstilling

Virkemidler og verktøy knyttet til sentralisering av økonomioppgavene i DRL og aktuelle virkemidler opp mot det generelle omstillingsarbeidet i domstolene. Sentrale virkemidler som er kommet på plass i løpet av høsten 2019 er pensjonsrådgivning, veivalgssamtale og karriereveiledning.

Kompetanseprofiler og stillingsplaner

Høsten 2019 ble det gjennomført en spørreundersøkelse om framtidige kompetansebehov i domstolene. Arbeidsgruppen vil framover i samarbeid med kompetansekomiteene blant annet å se nærmere på hvordan strukturendringer i domstolene, digitalisering, endret arbeidsfordeling mv vil påvirke behovet for saksbehandlere og deres kompetanseprofil, herunder eventuelle krav til utdanningsnivå.

Kompetansetiltak for omstilling

Arbeidsgruppen utvikler og iverksetter aktuelle kompetansetiltak knyttet til gjennomføringen av omstillingsarbeidet, og bidrar til at ledere med personalansvar har nødvendig kunnskap og de ferdigheter som kreves for å gjennomføre omstillingsarbeidet i domstolene. Det er gjennomført 5 seminarer på nyåret 2020 der totalt 163 av ca 200 inviterte ledere med personalansvar har deltatt.

Intranett er den fremste kanal når det gjelder kommunikasjon i omstilling og nedbemanningsprosjektet. På intranett er det opprettet egne omstillingssider som har mange besøk. Hovednettsiden har siden styremøtet i september hatt 3463 unike oppslag. Dette viser at mange er opptatt av det som legges ut. Det legges ut oppdateringer hver 14. dag.

Felles retningslinjer og veiledere

Mer aktiv saksstyring og effektivitet i sivile saker og straffesaker

Felles retningslinjer for sivile saker ble påbegynt i 2018 og overlevert i januar 2019. Disse retningslinjene var også et tema på dommerseminarene våren 2019.

Felles retningslinjer for behandling av straffesaker ble påbegynt i 2019, og overlevert i januar 2020.

Veileder for jordskifterettsmøtene steg for steg

Denne veilederen ble utviklet i 2017 av en gruppe ressurspersoner i det jordskiftefaglige miljøet. Arbeidet med veilederen er en oppfølging av "Sannhetens øyeblikk - handlingsplan for serviceutvikling i domstolene og DA". Formålet er å gjøre hverdagen enklere og legge til rette for en mer ensartet og forutsigbar behandling av saker i jordskifterettene. Veilederen er nå under revisjon og ny versjon skal være ferdigstilt innen utgangen av februar 2020.

Det er også utviklet en egen «studentutgave» av denne veilederen til bruk i undervisningsøyemed på Norges miljø- og biovitenskapelige universitet.

Veileder for bruksordning for veg

Hovedformålet med arbeidet har vært å modernisere gjeldende eksempelvekter for veglag, og lage en veileder for gjennomføring av saker om bruksordning for veg og etablering av veglag. Veilederen drøfter videre en rekke prinsipielle problemstillinger og gir innspill til gode løsninger og bidrar til en mer enhetlig praksis ved behandling av vegsaker i jordskifterettene. En noe omarbeidet veileder er også publisert på jordskifte.no til bruk for selvprosederende parter og advokater.

Organisasjonsutvikling i Domstoladministrasjonen

I tråd med styrets resultatkrav til direktøren ble det gjennomført en større organisasjonsendring i Domstoladministrasjonen (DA) med virkning fra 1. januar 2019. Endringene ble gjort etter prosesser og dialog med arbeidstakerorganisasjonene i henhold til hovedavtalens bestemmelser.

Ny organisering medførte en reduksjon fra åtte enheter til fem nye avdelinger, og flere av medarbeiderne fikk endringer i oppgaver og ansvar. Etablering av team med ansvar for ulike oppgaver ble gjort som en del av organisasjonsendringene. Det vil være kontinuerlig vurdering og justeringer av DAs organisering og arbeidsmåter framover.

Avdelinger i DA fra 1. januar 2019:

- avdeling for HR og kommunikasjon (HRK)
- avdeling for informasjon og teknologi (IT)
- avdeling for innovasjon og domstolutvikling (INDU)
- rettsavdelingen (RETT)
- avdeling for økonomi og styring (ØST)

Etablering av Domstolenes regnskaps- og lønnsenhet (DRL)

I 2019 har det også vært arbeidet med etablering av domstolenes regnskaps- og lønnsenhet (DRL) i DA, som en seksjon i avdeling for økonomi og styring (ØST). Driftssetting vil skje i løpet av våren 2020. Dette innebærer overføring av medarbeidere fra domstolene til DA samt rekruttering av flere nye medarbeidere i 2020.

Styrket uavhengighet

Lov- og regelverksarbeid

I arbeidet med oppfølgingen av Straffeprosesslovutvalgets utredning har Domstoladministrasjonen (DA) bidratt med innspill på utvalgte områder og utredet økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene.

I 2019 ble det vedtatt endringer i ankesilingsreglene slik at den ubetingede retten til ankebehandling i seksårssaker ble fjernet. Anker i seksårssakene skal i stedet vurderes på grunnlag av det alminnelige ankesilingskriteriet i straffeprosessloven § 321. Endringen trådte i kraft 1.1.2020.

DA har endret i forskriften om hvilke domstoler som forskrift om opptak i retten § 6 gjelder for. Ved forskriftsendringen ble Gulating lagmannsrett omfattet for avspilling av opptak som er foretatt av Jæren tingrett.

Høringsuttalelser fra Domstoladministrasjonen

DA mottar jevnlig en rekke høringssaker fra ulike departementer, og avgir høringsuttalelse til forslag som berører domstolene. Høringssaker som reiser prinsipielle spørsmål eller som ellers er av stor betydning for domstolene, blir behandlet i DAs styre.

I 2019 avga DA høringsuttalelse til blant annet:

- Forsvarsdepartementet til forslaget om ny lov om Etterretningstjenesten
- Justis- og beredskapsdepartementet om NOU 2019: Ny forvaltningslov
- Kulturdepartementet om NOU 2019: 9 Fra kalveskinn til datasjø - ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver (ny arkivlov)
- Barne- og familiedepartementet om ny barnevernslov
- Kunnskapsdepartementet om ny tolkelov

Internasjonalt arbeid

DA skal holde norske domstoler oppdatert på relevant internasjonal utvikling, etter mål og handlingsplan for internasjonalt arbeid 2015-2021, som er vedtatt av styret i DA. Videre skal DA bidra til gjennomføring av norsk utenrikspolitikk på justisfeltet gjennom internasjonalt rettsoppbyggende arbeid, hovedsakelig ved deltakelse i EØS-midlene og ved bistand til domstolsreform på Vest-Balkan.

Det rettsoppbyggende arbeidet finansieres utenfor DAs ordinære budsjett.

European Network of Councils for the Judiciary

DA arbeider aktivt som observatør i [European Network of Councils for the Judiciary \(ENCJ\)](#) og deltar hvert år i to av nettverkets arbeidsgrupper.

De siste årene har DA deltatt i prosjektet «Independence, accountability and quality of the judiciary». Prosjektet har blant annet gjennomført en spørreundersøkelse som kartlegger dommers uavhengighet i Europa. Våren 2019 ble undersøkelsen sendt ut til dommere i de fleste europeiske land, inklusive Norge. Den er også gjennomført blant advokater. Undersøkelsen danner grunnlag for den delen av EU Justice Scoreboard som omhandler opplevd uavhengighet. Prosjektgruppen har videre gjennomført en europeisk undersøkelse av lekdommers opplevde uavhengighet. Resultatene av undersøkelsene er blitt presentert i [domstolmagasinet Rett på sak](#).

DA har også deltatt i prosjektet «Public confidence and the image of Justice». Prosjektet har avgitt rapporter til ENCJs generalforsamling. Rapporten inneholder anbefalinger knyttet til blant annet kommunikasjonsstrategier og for god praksis i kontakt med redaksjonelle og sosiale medier.

Den Europeiske Kommisjonen for Effektivitet i Rettpleien

DA er norsk medlem til [den Europeiske Kommisjonen for Effektivitet i Rettspleien \(CEPEJ\)](#) i Europarådet.

I september 2019 var DA vertskap for et CEPEJ-seminar om mekling og utdelingen av prisen Crystal Scale of Justice. CEPEJ publiserer annethvert år en evalueringsrapport av europeiske rettssystemer. Den siste kom i oktober 2018 og neste rapport vil komme høsten 2020.

Europarådets HELP-programme

DA deltar i [Europarådets HELP-programme](#), som fokuserer på kompetansearbeid hovedsakelig rettet mot den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.

Rettsoppbyggende arbeid

Det rettsoppbyggende arbeidet er konsentrert om EØS-midlene og domstolene i Vest-Balkan, i følge mål og handlingsplanen for internasjonalt arbeid i DA 2015-2020. Deltakelse i prosjekt knyttet til rettsoppbyggende arbeid skal videre finansieres utenfor domstolenes ordinære budsjett.

EØS-midlene

Norge har siden inngåelsen av EØS-avtalen, etter avtale med EU, bidratt til sosial og økonomisk utjevning i EU gjennom [EØS-midlene](#). Dette er flerårige program med budsjettramme på ca. 2,8 milliarder euro. Justissektoren er et prioritert område for EØS-midlene. I perioden 2009-2014 ble norske faginstanser direkte involvert som programpartnere. DA var da programpartner for domstolprogrammene i Litauen, Polen og Romania.

For programperioden 2014-2021 er DA programpartner sammen med Justis- og beredskapsdepartementet, Politidirektoratet og Kriminalomsorgsdirektoratet i justisprogrammet i Litauen, Romania og Polen, og som partner alene i Kroatia. I tillegg er DA prosjektpartner i tre prosjekt under justisprogrammet i Bulgaria.

Arbeidet i 2019 bestod i å samarbeide med mottakerlandene i utviklingen av innholdet i de nye programmene. Avtalene mellom Norge og mottakerlandene har gjennomgående fokus

på styrking av europeisk domstolskultur, blant annet med forbedret implementering av den Europeiske Menneskerettskonvensjonen (EMK) og EU-lovgivning. Arbeidet har vært preget av den bekymringsfulle utviklingen for domstolene, særlig i Polen, og viktigheten av at domstolsprogrammene ikke berører de problematiske sidene ved reformen i Polen.

DA har ansatt to personer til å utføre arbeidet som programpartner, som finansieres av midler fra Financial Mechanism Office i Brussel, organet som er satt til å forvalte EØS-midlene.

Vest-Balkan

Domstolene i Norge har i lang tid bistått regionen Vest-Balkan i rettsoppbyggende arbeid. I 2018 inngikk DA en ny treårig avtale med Utenriksdepartementet om regional bistand til domstolsreform på Vest-Balkan, med hovedfokus på å øke effektiviteten og kvaliteten i domstolene.

I 2019 gjennomførte DA regionale seminar om innovative ideer og praksis for å utvikle domstolene. Det ble også gjennomført en workshop i Helsingfors og Rovaniemi knyttet til kvalitetsarbeid i domstolene. Ledelsen av domstolene i Vest-Balkan kan gjennom seminar og studiebesøk møtes for å diskutere hvordan domstolene i regionen kan utvikles.

DA deltok også som partner i et domstolsprosjekt i Bosnia-Herzegovina, blant annet sammen med domstolsrådet i Nederland. Prosjektet fokuserte på utbedring av kvalitet og gode systemer for utnevning og forfremming av dommere. I tillegg er DA engasjert i et prosjekt for domstolene i Kosovo, med oppbygging av nytt saksbehandlings- og informasjonssystem for domstolene.

IV. Styring og kontroll i virksomheten

Styrets arbeid i 2019

Styret er øverste myndighet for Domstoladministrasjonen (DA), og skal påse at administrasjonen av domstolene skjer på en forsvarlig og hensiktsmessig måte. Styret skal behandle saker som er av viktighet for DA, herunder budsjettforslag for domstolene og DA, og fordeling av budsjettmidler innenfor rammer som er fastsatt av Stortinget.

Styret skal i tillegg gi generelle retningslinjer for DAs virksomhet. To av medlemmene er valgt av Stortinget og skal representere allmennheten. De øvrige medlemmene er oppnevnt av Kongen i statsråd. Medlemmene har personlige varamedlemmer.

Styreprotokoller

I 2019 ble det avholdt sju styremøter hvor ett møte var ekstraordinært; fire møter i DAs lokaler, ett møte i Oslo tingretts lokaler, ett i Mo i Rana og det ekstraordinære som videomøte.

Styremøtet i juni ble holdt over to dager i Rana tingrett og inneholdt også studietur. På første dag besøkte styret Nasjonalbiblioteket hvor de fikk innføring i deres bruk av kunstig intelligens (AI) og automatisering av arbeidsoppgaver. Det ble også avholdt et miniseminar om Felles ledelse sammen med sorenskriver fra Salten tingrett og Lofoten tingrett og sorenskriver fra Rana tingrett, Alstahaug tingrett og Brønnøy tingrett.

Styret har gjennomført møter med Den norske Dommerforening og Riksrevisjonen gjennom året. [Les saksframlegg og styreprotokoller fra styremøtene.](#)

HMS og arbeidsmiljø

Totalt sykefravær for domstolene og DA var 4,3 prosent for 2019, og 4,1 prosent for 2018. De siste tre årene er dette en svak negativ økning på 0,2 prosentpoeng (4,1 prosent i 2017).

Totalt sykefravær 2019

- lagmannsrettene: 3,1 prosent (3,2 prosent i 2018)
- tingrettene: 4,7 prosent (4,5 prosent i 2018)
- jordskifterettene: 3,5 prosent (3,1 prosent i 2018)

Hovedarbeidsmiljøutvalget (HAMU) for domstolene og DA følger sykefraværsutviklingen og behandler årsrapporten innen «HMS og arbeidsmiljø» og «Sikkerhet og beredskap».

I rapporteringen for HMS i 2019 oppgir

- 86 prosent av domstolene å ha dokumentasjonen på plass i henhold til internkontrollforskriften.
- 93 prosent av domstolene at de benytter rutine for avvik- og avvikshåndtering.

- Halvparten av domstolene at de er tilknyttet en godkjent bedriftshelsetjeneste (BHT). 16 domstoler ønsker en avtale, men flere oppgir manglende økonomi.
- Nær halvparten av domstolene at de har en uendret sykefraværsutvikling for 2019 (mot 2018), mens 30 prosent oppgir en negativ utvikling.
- 35 prosent av domstolene at det har forekommet trusler mot domstolen, medarbeidere eller andre aktører.

Av HMS-relaterte avvik oppgir

- 76 prosent ingen avvik
- 22 prosent 1-3 avvik
- 1 prosent 4-6 avvik

Mange domstoler oppgir gode tiltak til etterfølgelse for andre. Et hovedtrekk er likevel at flere domstoler står overfor fremtredende og krevende utfordringer i 2020, som vil påvirke HMS-arbeidet.

Her er noen av utfordringene flere domstoler står overfor fremover; omstilling og endring, strukturendringer, nedbemanningstiltak, færre ansatte, økt arbeidspress, økte sårbarheter ved sykefravær, strammere budsjett- og ressursituasjon, begrensede investeringsmuligheter, økt sjikane utenfra mot egne medarbeidere.

Samtidig beskrives det utfordringer der det er ønsket om å bevare og utvikle arbeidsmiljøet innen fokus på vold og trusler, proaktivt sikkerhetsarbeid, økt bevissthet om uønsket seksuell oppmerksomhet, utvikle samarbeid omkring felles ledelse, samordning, samlokalisering, risikovurdering og kartlegginger, sikkerhet i feltarbeid og bruk av bil i tjenesten, revisjonsarbeid, beste praksis, medarbeidersamtaler, påse at ingen jobber for mye til tross for underbemanning, fokus på god ivaretagelse av medarbeidere i omstillingstider, fokus på god informasjon og kommunikasjon.

Retningslinjer og kompetansetiltak

«HMS grunnopplæring» gjennomføres som et årlig kompetansetiltak i kombinasjon med e-læring, en fysisk samling og en avsluttende test. På samlingen rettes fokus på konflikt og konflikthåndtering. Retningslinjen for «håndtering av personalkonflikter, trakassering, utilbørlig atferd mv. i domstolene og DA» ble revidert i 2019. Håndtering av uønsket seksuell oppmerksomhet inngår i denne.

Retningslinjen for «Varsling av kritikkverdige forhold i domstolene og DA» ble samtidig revidert med mindre justeringer. Begge retningslinjene er forankret i både HAMU og Samarbeidsrådet for domstolene.

I 2019 ble det gjennomført en verneombudssamling hvor fokus var: «Hverdagen til et verneombud» til innblikk og inspirasjon.

Sikkerhet og beredskap

I 2019 ble det lagt vekt på grunnopplæring og risikovurdering for ansatte i domstolene. En komplementering av grunnsikringen sto i fokus, og domstolene ble oppfordret til å øve og til å revidere sin sikkerhetsdokumentasjon. De domstolene som ikke hadde grunnsikringen på plass i 2018 fikk tilsendt et brev med svarfrist for gjennomført grunnsikring innen 15. januar 2019.

Til tross for at det arbeides godt med sikkerhet og beredskap i de fleste domstolene, så er det fremdeles domstoler som mangler elementer av grunnsikring og sikkerhetsdokumentasjon. 55 prosent av domstolene innførte ulike sikkerhetstiltak i 2019, og 46 prosent opplyser at de skal gjøre ulike tiltak i 2020.

Nye ledere, verneombud og sikkerhetsledere fikk i 2019 grunnopplæring i sikkerhet og beredskap gjennom et e-læringsprogram med oppgaver og en fysisk samling. Samlingen hadde et særlig fokus på risikovurdering.

75 prosent av domstolene melder om at de har slutført egen sikkerhetsdokumentasjon. Av de resterende 25 prosentene som ikke har fullført dokumentasjonen, mangler disse i hovedsak kun enkeltelementer som for eksempel en kontinuitetsplan, en fullstendig beredskapsplan, eller en risiko og tiltaksoversikt. Kun 2 domstoler melder om at de mangler alle dokumentene, mot 6 domstoler i 2018.

Parallelt med utviklingen av lokale rutiner, ble det i 2019 gjennomført en rekke lokale sikkerhetsdager og øvelser:

- 67 prosent av domstolene opplyser å ha øvd på noe innen sikkerhet og beredskap. Av de 33 prosentene som ikke har hatt øvelser, er det mange som planlegger for øvelser i 2020.
- 83 prosent av domstolene har avholdt brannøvelser mot 74 prosent i 2018.
- 43 prosent av domstolene har avholdt førstehjelpskurs mot 38 prosent i 2018.
- 43 prosent av domstolene har avholdt sikkerhetsdager både med og uten øvelse.

75 prosent av domstolene opplyser å ha indre sone, mens 24 domstoler opplyser å mangle dette. 40 prosent av domstolene melder at de har en form for kameraovervåking der de selv står for innkjøp og inngåelse av kontrakter med lokale tilbydere. Kamera er i dag ikke en del av grunnsikringen i domstolene.

Avvik

92 prosent av domstolene svarer at de registrerer avvik. I 2019 ble det meldt inn 30 alvorlige avvik til DA som ble meldt til politiet, mot 34 avvik i 2018.

40 prosent av domstolene melder om at medarbeidere eller domstolen har vært utsatt for sikkerhetshendelser/sikkerhetsbrudd. Slike brudd omfatter alt fra skadeverk, og innbrudd, til tap av lagringsmedier og vold mot domstolens aktører.

35 prosent av domstolene melder om at det i 2019 har fremkommet trusler mot domstolen, medarbeidere eller aktører i retten. I 2018 var dette tallet på 26 prosent. Truslene fordeler seg i hovedsak mellom dommere og saksbehandlere, men har også forekommet mot tolk, vitner, sakkyndig, sikkerhetsmedarbeidere og mot publikum. Ut fra domstolenes årsrapport har det ikke fremkommet trusler mot jordskifteingeniører eller representanter for vitnestøtte.

Oppfølging fra DA

DA vil i 2020 fortsatt ha fokus på grunnopplæring innen sikkerhet og beredskap, men i tillegg tilby tiltaket «forebyggende sikkerhet» til alle ansatte i domstolene. Det kan ikke påregnes å få etablert fysiske sikkerhetskontroller i alle domstoler, derfor skal de ansatte få anledning til å høyne sikkerheten i egen domstol ved hjelp av noen enkle men effektive grep. Opplæringen tilbys gjennom kompetanseportalen på intranett. DA vil følge opp de domstolene som melder om større restanser i arbeidet med sikkerhet og beredskap.

Ny sikkerhetslov fra 1.1.2019

Ny sikkerhetslov trådte i kraft 1. januar 2019. DA har implementert de delene av sikkerhetsloven som gjelder for domstolene. Det er særregler i kapittel 5 i klareringsforskriften av 20. desember 2018 nr. 2054 om klareringsmyndighet og autorisasjonsansvarlig i domstolene.

Informasjonssikkerhet

I likhet med tidligere år har DA registrert flere hendelser knyttet til forsøk på «direktørsvindel» og forsøk på phishing av medarbeidere i løpet av 2019. DA har også håndtert hendelse knyttet til bekreftet phishing, hvor betalingsinformasjon med videre ble samlet inn av det som viste seg å være en falsk nettbutikk. Fortsatt antas mørketallene rundt reelle hendelser i virksomheten å være store, men det er iverksatt tiltak for å adressere denne problematikken på en adekvat måte.

Som ledd i oppfølgingen av IKT-sikkerhetsrevisjonen fra 2018, er det igangsatt ulike aktiviteter for både å utbedre og etablere adekvate tiltak i virksomheten. I tillegg til ulike internasjonale standarder og rammeverk, benyttes føringer og veiledninger fra andre statlige virksomheter i dette arbeidet. Direktørens ledergruppe og styret følger progresjonen i arbeidet.

Arbeidet med sikkerhetstiltak foregår i en kontinuerlig prosess med bakgrunn i risikovurderinger som avstemmes med hva virksomheten til enhver tid definerer som akseptabel risiko, og sammenfattes for øvrig med annet sikkerhetsarbeid i domstolene og DA. Arbeidet med informasjonssikkerhet tar utgangspunkt i virksomhetens strategi, med mål om å understøtte og sikre alt arbeid i domstolene.

Ny teknologi og nettvett - Nasjonal sikkerhetsmåned i 2019

Domstolene og DA deltok også i 2019 på kampanjen nasjonal sikkerhetsmåned. Tematikken for kampanjen var «ny teknologi og nettvett».

Resultatet fra kampanjen viser en betydelig økning i gjennomføringsgraden blant virksomhetens medarbeidere. Økt kompetanse og kunnskap innen informasjonssikkerhet er et nødvendig bidrag til at virksomheten kan levere på sitt samfunnsoppdrag i en stadig mer digitalisert verden.

Personvern

I løpet av 2019 har DA jobbet videre med implementering av personvernregelverket i domstolene og DA. Det arbeides kontinuerlig med tiltak for å sikre etterlevelse av regelverket.

DA arbeider med å tilby mest mulig standardløsninger som domstolene kan benytte for å oppfylle kravene i regelverket, blant annet ved utarbeidelse av standardiserte rutiner og maler som domstolene kan ta i bruk. Gjennom året er det blant annet arbeidet med avviksrutiner og håndtering av avvik.

Innkjøp og anskaffelser

De to store oppgavene innenfor innkjøp og anskaffelser i 2019 har vært forberedelse og utlysning av teknisk utstyr for å legge til rette for en digitalisert arbeidsflyt i domstolene og leasing av tjenestebiler for ingeniører i jordskifterettene. I tillegg er det gjennomført fire anskaffelser av renholdstjenester i tinghus, bøker til domstolene og et titalls mindre avtaler på varer og tjenester.

I 2019 deltok Norges domstoler i fellesavtaler for reisebyråttjenester, forbruksmateriell, PC-skjermer, PC-klienter, mobilabonnement, mobiltelefoner og nettbrett inngått av Statens innkjøpssenter. Vi deltar for øvrig i et samarbeid med politiet på multifunksjonsmaskiner, Oslo kommune for tjenester på revisjon av kontroll av lønns- og arbeidsvilkår og NTNU innen flyreiser. Det forventes at fellesavtalene gir bedre økonomiske vilkår og reduserer ressursbehovet på innkjøps- og anskaffelsesområdet.

Rettsbygninger

Regjeringen besluttet i 2017 at det nåværende Bergen tinghus skal rehabiliteres og benyttes til publikumsrettede formål (rettssaler), mens ansatte i fremtiden skal få arbeidsplasser i et nabobygg.

Høsten 2019 mottok DA et nytte- opp oppdragsbrev for Bergen tinghus fra Justis- og beredskapsdepartementet. Oppdraget innebærer at det skal utredes og kostnadsberegnes:

- bruk av nabobygget Valkendorfs gate 6 (eller eventuelt andre nærliggende bygg) som kontorlokaler for ansatte i Bergen tingrett og eventuelt Nord- og Midhordland jordskifterett. Dette samsvarer med det opprinnelige konseptet for ny tinghusløsning for førsteinstansdomstolene i Bergen
- forbedret sikkerhet

I tillegg skal konseptet (grunnlagsmaterialet) for Bergen tinghus videreutvikles frem til forprosjektering.

For Trondheim tinghus har det i 2019 vært utført en mulighetsstudie for etablering av rettssal med forsterket sikkerhet, venteceller og ny resepsjonsløsning. Det arbeides videre med tanke på å etablere rettssal og venteceller i 2020.

I Bodø ble det i 2019 identifisert potensielle utleiere for nye lokaler til Salten tingrett og Salten jordskifterett. Det arbeides videre med innhenting av konkrete tilbud på lokaler med antatt overtagelse mai 2022.

Statsbygg leverte høsten 2017 et konseptvalgotat (KVN) for Drammen tinghus som skal gi lokaler for Drammen tingrett, Nedre Buskerud jordskifterett og Borgarting lagmannsrett. Dette ble fulgt opp med en rapport om oppstart forprosjekt (OFP) i 2018. Statsbygg fikk i 2019 i oppdrag å gjennomføre et forenklet forprosjekt som skal gi grunnlag for styrings- og kostnadsramme for nytt tinghus i Drammen og å innhente tilbud på bygging av nytt tinghus. Dette arbeidet avsluttes i 2020 og det er håp om byggestart 2020/21.

I Førde etableres det nye lokaler for Sogn og Fjordane tingrett og Sunnfjord og Ytre Sogn jordskifterett. Det er en ombygging av eksisterende lokaler med innflytting våren 2020.

På Nesbyen etableres det nye lokaler for Hallingdal tingrett og Øvre Buskerud jordskifterett. Innflytting i rettssalsdelen av bygget vil være sommeren 2020, mens kontordelen først vil bli klar for innflytting i 2021.

Vestfold tinghus vil være en samlokalisering av Vestfold tingrett, Vestfold jordskifterett og Agder lagmannsrett. I 2019 leverte Metier OEC en Konseptvalgutredning (KVN) for fremtidig tinghusløsning i Vestfold. DA bestemte lokalisering av nytt tinghus til Tønsberg i 2019, og det tas sikte på å sette i gang et forprosjekt i 2020.

I Harstad ble det i 2019 inngått en ny leieavtale for lokaler for Ofoten og Sør-Troms jordskifterett og Trondenes tingrett. Det tas sikte på at de nye lokalene ferdigstilles i 2021.

I Trondheim er det i lokalene til DA bygget om en etasje til primært åpne arbeidsplasser. Arbeidet ferdigstilles i mars 2020. Det er i tillegg etablert et nytt leieforhold for den nye regnskaps- og lønnsenheten for domstolene (DRL).

Inkluderingsdugnad

I dialog med domstolene og gjennom ulike kompetansetiltak innenfor ledelse, arbeidsmiljø og rekruttering, blir mangfold og inkludering løftet frem som et sentralt tema. Ved rekruttering synliggjøres det et ønske om mangfold blant annet gjennom økt andel ansatte med innvandrerbakgrunn og med nedsatt funksjonsevne. Det har foreløpig ikke blitt iverksatt noen tiltak for å tilsette medarbeidere med hull i CV.

Domstolene rapporterer om en bevissthet rundt regelverk og holdninger for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Det er iverksatt konkrete tiltak for å tilrettelegge for medarbeidere og meddommere med syns- og/eller hørselsnedsettelse, og det er fokus på bedret universell utforming for medarbeidere og meddommere med behov for rullestol. Noen domstoler rapporterer om tiltak i samarbeid med NAV for å bidra til at mennesker som vanskelig kommer seg inn på arbeidsmarkedet, får arbeidspraksis.

Innslaget av antallet medarbeidere i domstolene med innvandrerbakgrunn er forholdsvis størst i folkerike strøk og i de store byene.

Det er fremdeles stor overvekt av kvinner i saksbehandlerstillingene i domstolene, og overvekt av menn blant jordskifteingeniørene og i dømmende stillinger. For rådgivere og administrative ledere, er det overvekt av kvinner. Det er relativt lav turnover i administrative stillinger i domstolene. Dette tilsier at en endring i kjønnsfordelingen vil måtte ta tid, uavhengig av hvilke tiltak som settes inn.

Lærlinger

Det har blitt jobbet aktivt for å opprette lærlingeplasser og følge opp arbeidet med lærlinger, både i domstolene og i DA. Det er totalt tilsatt 14 lærlinger fordelt på IKT-servicefaget og Kontor- og administrasjonsfaget. Det er gjennomgående veldig god tilbakemelding på lærlingeordningen.

V. Vurdering av framtidsutsikter

Norges domstoler står foran store endringer i årene fremover.

I denne delen vil vi peke på noen av utviklingstrekkene som kommer til å prege vårt arbeid og utviklingen av domstolene de kommende årene.

Gjennomføring av strategi

Norges domstoler vedtok i 2018 en strategi som skal gjennomføres frem til 2025. Den har fire mål:

1. En bruker- og utviklingsorientert konfliktløser
2. Digitalt rettsliv
3. Samsvar mellom ressurser og oppgaver
4. Styrket uavhengighet

Gjennomføringen av denne strategien krever endringer i arbeidsform, kompetanse og betydelige investeringer.

Domstolstruktur

Dagens domstolsstruktur gir store begrensninger i omfordeling av ressursene mellom domstoler. En utfordring er når det er variasjon i saksinngang, og spesielt fluktasjoner ved enkelte domstoler fra det ene året til det andre. Det er krevende å tilpasse kapasiteten til større endringer i saksmengden, noe som også påvirker mulighetene til å nå Stortingets mål om saksbehandlingstider.

Det er stor sannsynlighet for at Stortinget vil vedta endringer i domstolstrukturen. I skrivende stund pågår høringen om Domstolkommisjonens forslag til struktur. Regjeringen har sendt ut et eget forslag på høring sammen med kommisjonens rapport. Begge forslag innebærer at det blir langt færre rettskretser enn i dag, men i Regjeringens forslag bevares alle eksisterende rettssteder. Uansett hvilken løsning Stortinget vedtar vil det bli store organisatoriske endringer for domstolene. Dette vil kreve ressurser i gjennomføring og implementering, samtidig som det kan gi mer effektiv drift og redusere utfordringene med brudd på bestemmelsene om saksbehandlingstid.

Riksrevisjonens rapport

Riksrevisjonens rapport som kom høsten 2019 inneholdt skarp kritikk av bruddene på saksbehandlingsfristene som er vedtatt av Stortinget. Domstolene og Domstoladministrasjonen iverksetter tiltak for å rette opp i forholdene som ble påpekt i rapporten.

Omstilling og nedbemanning

Styret i Domstoladministrasjonen har vedtatt et omstillings- og nedbemanningsprosjekt. Dette er nå ferdig med å gjennomføres. Det er tre drivkrefter som er årsak til at dette prosjektet må gjennomføres:

1. Brukernes krav og forventninger til domstolene er økt. Domstolene må digitaliseres og kravene til saksbehandlingstid må oppfylles.
2. Økonomien for domstolene er stram, og forventes å bli ytterligere forverret i årene fremover. Domstolene får det samme kravet til effektivisering som resten av staten, gjennom ABE-reformen.
3. Domstolene må ta i bruk nye arbeidsformer og styrke sin kompetanse

For å håndtere kravene til økonomisk effektivisering, og samtidig gjennomføre de nødvendige forbedringer og endringer, må det frigjøres ressurser innenfor våre budsjetter. Det aller meste av våre utgifter er bundet opp i personalkostnader. Utgifter til utstyr og lokaler er det svært vanskelig å redusere, særlig hvis Stortinget beslutter at alle rettssteder skal drives videre som i dag. Derfor skal Norges domstoler i årene frem til 2025 redusere utgiftene tilsvarende 250 saksbehandlerårsverk.

En heldigital rettsprosess for alle

Norges domstoler har ambisjoner om et digitalt rettsliv, hvor brukerne står i fokus. Det innebærer en heldigital, papirløs rettsprosess i alle saker og for aktører og brukere. Digitaliseringsarbeidet pågår for fullt. Arbeidsformene fornyes og digitaliseres, og vi leverer stadig flere digitale tjenester både til domstolenes medarbeidere og brukere.

Med dagens økonomiske rammer er det imidlertid ikke mulig å realisere ambisjonene for de mindre domstolene og det er derfor de største førsteinstansdomstolene, lagmannsrettene og Høyesterett som er prioritert.

Dette er en uholdbar situasjon, og som domstolene, aktører og brukere ikke vil akseptere over tid. Det er derfor i årene fremover helt nødvendig å utvide satsingen slik at vi realiserer ambisjonen om et digitalt rettsliv - og dette vil kreve økte økonomiske rammer fremover.

Regelverksutvikling

Domstolenes kjernevirksomhet er dømmende avgjørelser i enkeltsaker. Domstolsbehandlingen er detaljert regelstyrt for å realisere og verne om rettsstatens krav. Domstolloven, tvisteloven, straffeprosessloven og en rekke særlover utgjør de formelle rammene for rettergangen.

Regelverket som gir rammene for domstolenes dømmende virksomhet må utvikles for å oppfylle rettsstatsidealene og rettssikkerhetsgarantiene – men også for å kunne gjøre norske domstoler til en tidsmessig og effektiv konfliktløser som har høy tillit i befolkningen. Det stiller krav til at regelverket tilpasser seg endrede behov fra det rettssøkende publikum, de profesjonelle aktørene og krav som følger av Norges internasjonale forpliktelser.

Digitaliseringen av domstolene og rettslivet representerer en særlig utfordring for regelverksutviklingen. En dynamisk og tidsmessig utvikling av regelverksinnrammingen av domstolenes virksomhet støtter opp om og muliggjør nye, tidsmessige og effektive måter å løse de dømmende oppgavene på. Negasjonen er at regelverket i stivnet form blir en begrensning for ønsket utvikling.

Domstoladministrasjonen vil gjennom innspill fra domstolene og ut fra egen erfaring initiere regelverksendringer.

Økonomi

Framtidsutsiktene er i stor grad knyttet til økonomi, og at Domstoladministrasjonen (DA) og domstolene må skaffe seg økonomisk handlingsrom og budsjettfleksibilitet innenfor rammene av dagens budsjetter. Samtidig vil det være en del større framtidige budsjettbehov som krever ekstern finansiering.

Dette antas å være det økonomiske utfordringsbildet for domstolene fra 2021 til 2024:

Eksternt finansieringsbehov	2021	2022	2023	2024
Digitale domstoler II	37,1	66,1	52,2	54,2
Elektronisk samhandling i straffesakskjeden (ESAS)	37,1			
Bergen tinghus - Forprosjekt	24	30		
Totalt	98,2	96,1	52,2	54,2
Internt tilpasningsbehov	2021	2022	2023	2024
Domstolslokaler - Nye og endrede leieforhold	15	30	22,5	28,5
Saksbehandlingsløsninger - Drift og forvaltning	15	15	20	20
Digitale domstoler - Nettogevinster	-20,7	-22,9	-26	-26
Organisering av regnskapsfunksjonen - Gevinster	-5	-10	-15	-15
ABE-kutt	15	30	45	60
Totalt	19,3	42,1	46,5	67,5

Utfordringsbildet bygger på domstolenes behov for modernisering ved digitalisering, effektive arbeidsprosesser, IKT og tekniske løsninger og en tilfredsstillende bygningsstandard i alle domstoler. Dette for å møte eksterne brukeres; profesjonelle aktører, parter, tiltalte, vitner, meddommere og ansattes forventninger om en arbeidshverdag i domstolene som skaper tillit og oppfyller kravene til rettsikkerhet.

Eksternt finansieringsbehov

Behovene knyttet til Digitale domstoler II, ESAS 2021 og forprosjekt Bergen tinghus vil kreve ekstern finansiering.

Fortsatt er det papirbasert saksbehandling i flere domstoler, noe som skaper utfordringer for domstolene i møte med brukere/aktører og i den interne saksbehandlingen.

I tillegg til å digitalisere alle domstoler, vil en gjennomføring av Digitale domstoler II sikre moderne teknisk utstyr i rettsalene for optimal drift og IKT-sikkerhet som er fremtidsrettet og reduserer sannsynligheten for alvorlige sikkerhetsbrudd. ESAS-prosjektet vil gi en høyere grad av automatisering av informasjon mellom virksomhetene i straffesakskjeden.

Det vil samtidig være nødvendig med ekstern finansiering for igangsettelse av forprosjekt når det gjelder ny tinghusløsning i Bergen.

Besparelser og gevinstpotensial

DA gjennomfører en sentralisering av regnskapsfunksjonen, som vil effektivisere og skaffe økonomisk handlingsrom. Dette antas å gi besparelser på 15 millioner kroner fra 2023. I tillegg vil det fra samme tidspunkt være gevinster fra Digitale domstoler på 26 millioner kroner. Dersom gevinstpotensialet realiseres i dette omfang vil det langt på vei dekke de økte utgiftene knyttet til utbedring av domstolslokaler og drift og forvaltning av saksbehandlingsløsninger.

Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform (ABE-reformen) som allerede har redusert domstolsbudsjettet med om lag 50 millioner kroner i perioden 2016-2019, vil øke med ytterligere 60 millioner kroner i perioden 2021-2024, om ordningen videreføres i samme omfang.

Bemanningsreduksjoner

I domstolenes driftsbudsjett benyttes 95 prosent til lønn og husleie. Dette gir en svært begrenset budsjettfleksibilitet. Budsjetttilpasninger må derfor gjennomføres med bruk av bemanningsreducerende tiltak. Hittil har bemanningsreduksjoner med bruk av naturlig ledighet vært praktisert.

Bemanningsreduksjoner basert på naturlig ledighet har betydelige begrensninger. Dette skyldes blant annet at domstolstrukturen er fast med mange små enheter og at virksomheten i domstolene er sterkt lovregulert.

Budsjetttilpasninger i det omfanget som kan forventes med en videreføring av ABE-reformen, gir utfordringer dersom det legges til grunn at bemanningsreduksjoner skal skje med bruk av naturlig ledighet. Dette ikke minst sett i sammenheng med at det samtidig vil være nødvendig med bemanningsreduksjoner for å realisere gevinster i Digitale domstoler og endret organisering av regnskapsfunksjonen.

Det er i denne sammenheng beregnet at det i løpet av perioden 2015-2025 vil være behov for å redusere bemanningen i domstolene med 250 saksbehandlere, som tilsvarer om lag 30 prosent av saksbehandlerbemanningen i 2015. Dette kommer i tillegg til endringer i bemanningen som følge av sentraliseringen av regnskaps- og lønnsfunksjonen.

Framover vil det være flere endringer på domstolsområdet som vil kunne påvirke kapasiteten og økonomien i domstolene

Dette gjelder blant annet en modernisering av straffeprosessloven, som er en omfattende prosesslov med svært sentral betydning for domstolenes virksomhet, og som vil utløse både et kompetanse- og IKT-behov. Dette må også ses i sammenheng med behovet for lyd- og bildeopptak i retten. Norge er et av få land i Europa hvor parts- og vitneforklaringer i en sak ikke sikres. Opptak av lyd og bilde av parts- og vitneforklaringer vil styrke rettssikkerheten, men vil også kreve store investeringer i teknisk utstyr i alle landets rettsaler.

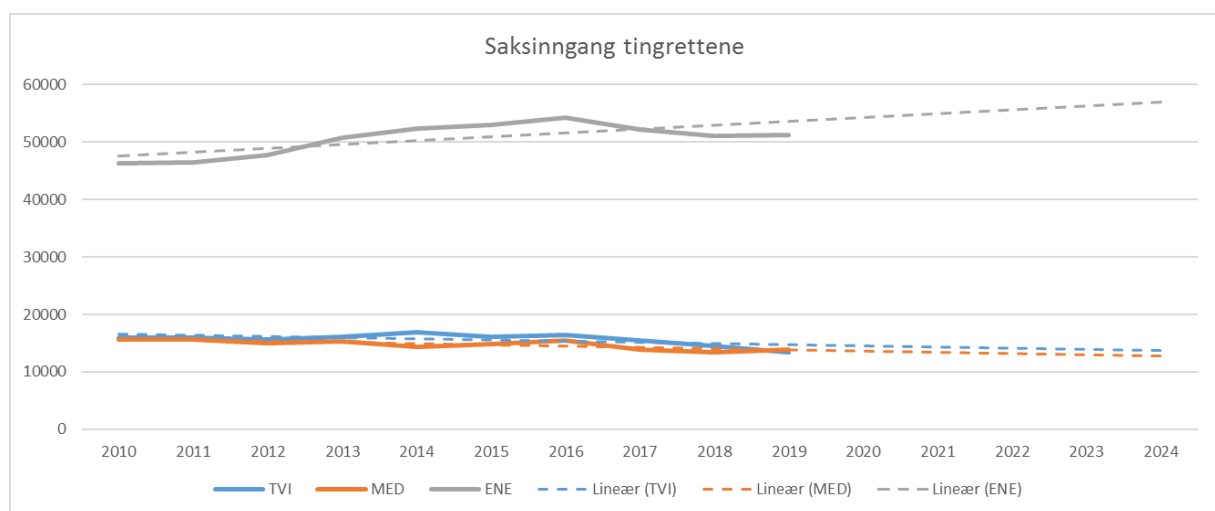
I tillegg vil digitaliseringen av domstolene i tiden framover bidra til økte og varige utgifter til forvaltning av teknologi, utstyr og informasjon, og til videre utvikling og omstilling. Dette vil også være en ressursmessig utfordring for domstolene i de nærmeste årene.

Et større framtidig ressursbehov vil være knyttet til sikkerhetskontroll i store tinghus. Dette vil gi en helt annen sikkerhetssituasjon som hindrer at våpen og uønskede gjenstander bringes inn i tinghusene. Etablering og drift av sikkerhetskontroll er ressurskrevende.

Saksinngang og kapasitet

Antall saker i domstolene varierer fra år til år. Tilførselen av saker fra politi og påtalemyndighet varierer både i antall og kompleksitet. Det samme gjelder tilfanget av sivile saker. Vesentlige endringer i folketall og demografi, lov- og regelverksendringer, tekniske og organisatoriske endringer, endringer i sakenes kompleksitet m.m. vil kunne medføre endringer i saksmengde og sakenes tyngde av mer varig karakter.

Tingrettene

Diagrammet over viser saksinngang av tvistesaker (TVI), meddomsrettssaker (MED) og enedommersaker (ENE).

Den predikerte saksmengden for årene 2020-2024 er beregnet ved bruk av en lineær fremskriving av antall saker basert på saksinngangen de ti foregående årene. Den fremtidige saksutviklingen vil være avhengig av flere forhold, blant annet lovendringer og den generelle utviklingen i samfunnet.

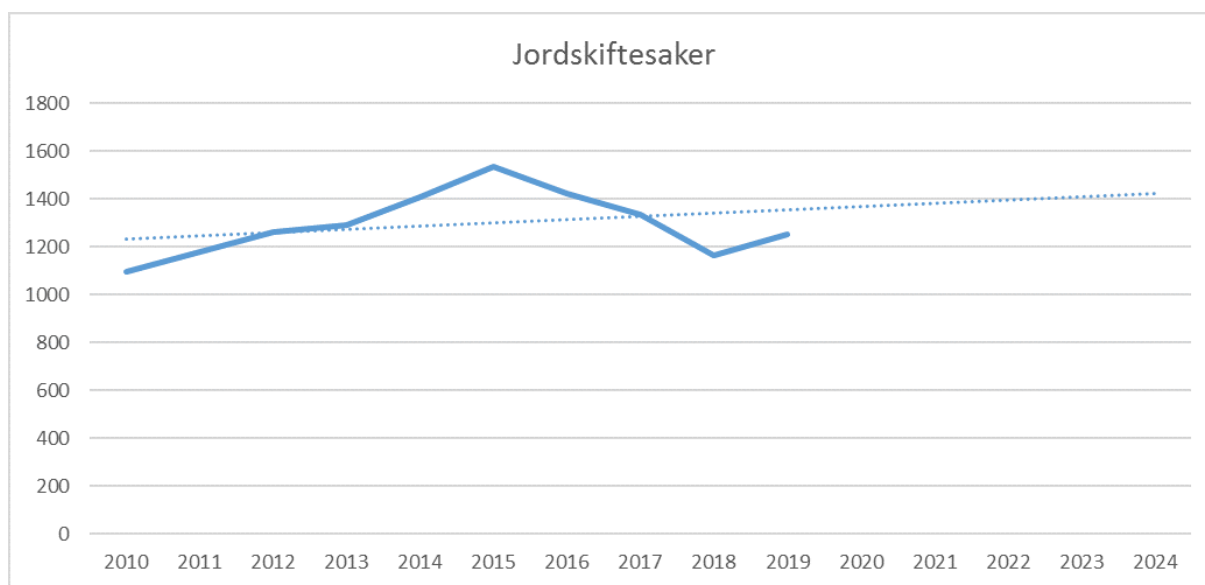
De siste årene har mange tingretter opplevd lav saksinngang av straffesaker – og mye tyder på at det har hatt en sammenheng med reformarbeid hos politi/påtale, der betydelige ressurser har gått med til omorganisering. Sivilsakssiden er i noen grad koblet til økonomiske konjunkturer, og toppunktet i saksinngang i 2015/2016 falt blant annet sammen med et høyt antall arbeidsrettssaker i kjølvannet av oljekrisen i 2014/2015.

Saksinngangen til domstolene er altså i stor grad priggitt forhold som domstolene ikke selv påvirker. På grunn av den store usikkerheten knyttet til denne typen vurderinger, understrekes det at prognosene for framtidig saksinngang er usikre.

Lagmannsrettene

For lagmannsrettene har man generelt sett en lignende profil på saksinngangen som i tingrettene, med noenlunde stabile sakstall på både straffesaker og sivile saker i et tiårsperspektiv. Som for tingrettene var det også i lagmannsrettene en topp på sivilsaksiden i 2015/2016. Generelt antas det små endringer i saksinngangen for andreinstans i den neste femårsperioden.

Jordskifterettene

I jordskifterettene var det en markant topp i saksinngang i 2015, mens det i de påfølgende årene har vært en samlet reduksjon i innkomne saker. I 2019 økte saksinngang igjen noe. Legger man til grunn en lineær fremskriving basert på saksinngang i årene fra og med 2010, så kan det tyde på at man kan forvente en svakt økende saksinngang frem mot 2024.

Saksbehandlingstid og bemanning

For tingrettene og lagmannsrettene har Stortinget siden 1990-91 formulert målsettinger for saksbehandlingstid i både sivile saker og straffesaker. Gjennomsnittlig saksavviklingstid er knyttet til avgjorte eller avsluttede saker i perioden, og DA utarbeider to ganger årlig oversikter som viser gjennomsnittlig saksbehandlingstid for avgjorte saker i hver domstol.

Bemannings situasjonen er sentral for domstolenes evne til å håndtere innkomne saker innen målsettingene. Man må oppfylle to forutsetninger over tid:

- Tilstrekkelig bemanningskapasitet for å håndtere innkomne saker innenfor tidsfristene
- Tilstrekkelig bemanningskapasitet for å avvikle beholdninger av restanser

De siste årene har domstolene vært gjenstand for betydelige kutt i bemanning som en følge av ABE-reformen i offentlig sektor, men i og med at det parallelt har vært en reduksjon i

antallet innkomne saker har man så langt unngått økning i gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

I tingrettene og jordskifterettene har det vært en reduksjon i antallet foreliggende saker de siste tre årene. Man har også et lavere antall gamle saker liggende til behandling. Det vil normalt medføre en reduksjon i gjennomsnittlig saksbehandlingstid i 2020/2021. Skulle saksinngangen av straffesaker ta seg ytterligere opp over hele landet vil dette derimot raskt gi seg utslag i høyere arbeidspress, økende restanser og lengre saksbehandlingstid.

Det er samtidig viktig å være klar over at det ikke kun er bemanningsøkninger som har betydning for kapasitet, restanser og saksbehandlingstid i domstolene. Blant annet vil god ledelse kunne bidra til en bedre og mer riktig ressursutnyttelse for de enkelte domstoler.

VI. Årsregnskap

Foreløpig årsregnskap er sendt departementet. Endelig årsregnskap for 2019 er klart i april 2020.